

דוח חופש הדת הבינלאומי ל-2018

ישראל

תמצית מנהלים

סעיף זה כולל את ישראל, לרבות ירושלים. בדצמבר 2017 הכירה ארה"ב בירושלים כבירת ישראל. לפי עמדת ארצות הברית, גבולותיה הספציפיים של הריבונות הישראלית בירושלים כפופים לדיוני הסדר קבע בין הצדדים. הרשות הפלסטינית הינה נטולת סמכות בירושלים. במרץ 2019 הכירה ארה"ב בריבונות הישראלית ברמת הגולן. דוח בנוגע לגדה המערבית ולעזה, לרבות אזורים הנתונים לסמכות השיפוט של הרשות הפלסטינית, מצורף בסוף דוח זה.

חוקי המדינה ופסיקות בית המשפט העליון מגנות על חופש המצפון, האמונה, הדת והפולחן, בלא התחשבות בהשתייכות דתית אינדיבידואלית, ו"חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו" משנת 1992 מגן על זכויות אינדיבידואליות נוספות. בטענה לצורך בעיגון אופייה היהודי של המדינה בחוק יסוד, ב-19 ביוני חוקקה הכנסת את "חוק יסוד: ישראל – מדינת הלאום של העם היהודי". לדברי הממשלה "החוק קובע, בין היתר, שארץ ישראל היא מולדתו ההיסטורית של העם היהודי; שמדינת ישראל הינה מדינת הלאום של העם היהודי, שבה הוא מממש את זכותו הטבעית, התרבותית, הדתית וההיסטורית להגדרה עצמית; ושמימוש הזכות להגדרה עצמית לאומית במדינת ישראל ייחודי לעם היהודי". מנהיגים דרוזים, מיעוטים שאינם יהודים ועמותות ביקרו את החוק החדש כיוון שאינו מזכיר את עיקרון השוויון כדי למנוע פגיעה בזכויות המיעוטים. תומכיו אמרו שהוא נחוץ לאיזון חוק היסוד משנת 1992 ולשיקום זהותה של המדינה כמדינה יהודית ודמוקרטית. הם ציינו שבית המשפט העליון כבר פירש את החוק משנת 1992 כחוק המחייב שוויון. הממשלה המשיכה לשלוט בגישה לאתרים דתיים, בהם הר הבית/אל-חרם א-שריף. מספר חברי כנסת וארגוני חברה אזרחית קראו לביטול הנהג של איסור תפילה לא-מוסלמית בהר הבית/אל-חרם א-שריף (בו הוקמו בית המקדש הראשון והשני) ובאל-חרם א-שריף (אתר הכולל את כיפת הסלע ואת מסגד אל אקצה), בהתאם להבנות הסטטוס קוו שלאחר 1967. בעקבות עימותים עם מפגינים מוסלמים סגרה המשטרה את הר הבית/אל-חרם א-שריף למספר שעות ב-27 ביולי. הממשלה התירה לבני כל הדתות להתפלל באופן אינדיבידואלי ובשקט בכותל המערבי באזורים המחולקים לפי מגדרים, ולגברים יהודים להתפלל בקבוצות. עם זאת, הממשלה המשיכה לאסור עריכת "טקס דתי שאינו תואם את נוהגי המקום, הפוגע ברגשות הציבור כלפי המקום". הרשויות פירשו הוראה זו ככוללת תפילות יהודיות מעורבות לגברים ולנשים וטקסים אחרים שאינם יהודיים אורתודוקסים. הממשלה המשיכה להחיל מדיניות המבוססת על פרשנות יהודית אורתודוקסית של ההלכה. בעקבות ערעור מטעם פרקליטות המדינה, הוסיף בג"ץ 18

חודשים לגזר דין בן ארבע שנות מאסר שנגזרו על ינון ראובני, שחילל כנסייה בטבחה ב-2015. ביוני פצעו שוטרים נזיר אתיופי כשפינו אותו ואת עמיתיו מכנסייתם בירושלים; ובאוקטובר עצרה המשטרה נזיר קופטי והוציאה נזירים אחרים מהמנזר שלהם בדיר אל סולטאן על גג כנסייתם בירושלים, לאחר שסירבו להתיר לרשות העתיקות הישראלית להיכנס ולבצע עבודות שיקום. מספר קבוצות מיעוט דתי התלוננו על היעדר עניין מצד המשטרה בחקירת תקיפות נגד קהילותיהם. הממשלה המשיכה במדיניותה, לפיה לא אישרה בקשות חדשות של קבוצות דתיות להכרה רשמית. עם זאת, חברי קבוצות דתיות לא מוכרות עדיין נהנו מחופש פולחן. המתיחות בין החרדים לבין המשטרה ולבין ישראלים אחרים נמשכה, במיוחד בנוגע לשירות בצה"ל. כתוצאה מכך התחוללו עימותים, דוגמת העימותים ב-22 במרץ בין מפגינים חרדים לבין המשטרה. ב-2 בדצמבר העניק בג"ץ לכנסת ארכה ל-2019, לחיקוק חקיקה המסדירה את שירות החרדים בצבא.

מספר יהודים המשיכו להתנגד לפעילות מיסיונרית כלפי יהודים, בטענה שהיא מהווה הטרדה דתית, והגיבו בעוינות להתנצרות יהודים. בפברואר דיווחו עדי יהוה שאלמוני ריסס גז פלפל על שניים מחבריהם באשדוד. לדברי הפטריארכיה הלטינית בירושלים, באוקטובר חוללו קברים ונשברו צלבים בבית העלמין של המנזר הסלזיאני בבית ג'מאל שליד בית שמש. זו הייתה התקיפה השלישית נגד המנזר בשלוש השנים האחרונות. בעקבות התקיפה הציעה ממשלת ישראל לממן את שיקום האתר.

גורמים רשמיים בכירים מממשלת ארה"ב שביקרו בישראל, בהם סגן הנשיא, נפגשו עם גורמי ממשלה רשמיים, עם קבוצות דתיות ועם מנהיגי חברה אזרחית, בניסיון להדגיש את חשיבות הסובלנות והדיאלוג ואת הדרכים להפחתת האלימות על רקע דתי. גורמים רשמיים בכירים מממשלת ארה"ב דיברו בפומבי על חשיבות שימור הסטטוס קוו בהר הבית/אל-חרם א-שריף. בפגישות עם גורמי ממשלה ובנאומים פומביים הדגישו נציגי השגרירות את חשיבות חופש הדת והכבוד לכל הקבוצות הדתיות. יוזמות בתמיכת השגרירות התמקדו בדיאלוג בין-דתי ובפיתוח קהילתי וקראו לחברה משותפת ליהודים ולערבים. נציגי השגרירות השתתפו באירועים דתיים שארגנו קבוצות יהודיות, מוסלמיות, דרוזיות, נוצריות ובהאיות, כדי להפגין את התמיכה האמריקנית בפלורליזם דתי.

סעיף 1. דמוגרפיה דתית

ממשלת ארה"ב מעריכה שהאוכלוסייה מסתכמת ב-8.4 מיליון (אומדן יולי 2018), בהם תושבים ואזרחים. לפי מערכת הסיווג של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה בישראל, כ-75% מהאוכלוסייה הינם יהודים, 18% מוסלמים, 2% נוצרים ו-1.6% דרוזים. ארבעת האחוזים הנוצרים מסווגים על ידי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה כ"אחרים" – בעיקר אנשים, בהם מהגרים רבים מבריה"מ לשעבר, המזדהים כיהודים אך לא עונים על ההגדרה

האורתודוכסית ל"יהודים" בה משתמשת הממשלה להליכים אזרחיים – ועדות קטנות יחסית של שומרונים, קראים, מוסלמים אחמדים, נוצרים אדוונטיסטים, יהודים משיחיים, עדי יהוה ובהאים. רוב האזרחים שאינם יהודים הינם אזרחים ממוצא ערבי. לפי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, בכך נכללים כ-78% מ-175,000 הנוצרים במדינה, נכון לדצמבר. נוצרים שאינם ערבים הינם לרוב מהגרים מבריה"מ לשעבר שעלו בשנות התשעים כצאצאי יהודים או יחד עם קרובים יהודים, וצאצאיהם.

לפי סקר שערך בספטמבר ארגון החברה האזרחית חדו"ש, 58% מהאזרחים היהודים לא מזדהים עם זרם דתי כלשהו, 17% הם דתיים לאומיים, 12% חרדים (בהם 2% חרדים לאומיים), 7% רפורמים ו-6% קונסרבטיבים.

העדות המוסלמיות, הדרוזיות והנוצריות נמצאות בגליל, חלקן הומוגניות וחלקן מעורבות. ישנן גם עשרות עדות שרובן מוסלמי, הנמצאות בנגב. בנוסף לעדה עלוית ברג'ר, ישנן מספר עדות דרוזיות ברמת הגולן.

הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה מעריכה שבירושלים חיים 546,100 יהודים, 328,600 מוסלמים ו-15,900 נוצרים. הם מהווים כ-99% מאוכלוסיית העיר, המונה 901,300 נכון לספטמבר.

לפי נתונים שהתקבלו מהממשלה ומארגוני חברה אזרחית, נכון לאוקטובר כללו העובדים הזרים כ-113,000 עובדים בעלי היתר במגזרי הסיעוד, החקלאות והבניין, בהם כמה אלפים בקטגוריית "עובד מיומן" ו-39,000 שהגיעו בהתאם להסכמים בילטרליים; 100,000 עובדים פלסטינים בעלי היתר; 40,000 עובדים פלסטינים ללא היתר; ו-100,000 עובדים ללא היתר, רובם מארצות הגוש הסובייטי לשעבר, שנשארו במדינה לאחר כניסה ללא אשרה או לאחר פקיעת אשרת עבודה. לדברי הנציב העליון של האו"ם לפליטים מתגוררים בישראל כ-31,000 מהגרים ומבקשי מקלט מאפריקה, בנוסף לילדיהם שנולדו במדינה. העובדים הזרים והמהגרים כוללים פרוטסטנטים, רומאים קתולים, נוצרים אורתודוכסים, בודהיסטים, הינדים ומוסלמים. לדברי הפטריארכיה הלטינית בירושלים, הקתולים בקרב אוכלוסיית העובדים הזרים כוללים 30,000 פיליפינים, 8,000 הודים, 2,000 מסרי לנקה, 2,500 קולומביאנים ו-1,100 דרום אמריקנים.

סעיף 2. סטטוס כיבוד חופש הדת על ידי הממשלה

מסגרת חוקית

אף שאין לישראל חוקה, הכנסת, הפרלמנט הישראלי המונה 120 חברים בבית יחיד, חוקקה סדרת "חוקי יסוד" הקובעים זכויות יסוד. לדבריה, חוקי יסוד אלה יהפכו ליסודותיה החוקתיים

של המדינה. "חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו" מתאר את המדינה כ"מדינה יהודית ודמוקרטית" ומתייחס להכרזה על הקמת מדינת ישראל, המגנה על החופש לפולחן או על הימנעות מפולחן בהתאם לאמונות דתיות, לרבות חופש המצפון, האמונה, הדת והפולחן, בלא התחשבות בהשתייכות דתית אינדיבידואלית. החוק משלב בגוף החוקים המקומי סעיפים הנוגעים לחופש דת מאמנות בינלאומיות בדבר זכויות אדם. הרשויות מחילות על מי שאינם תושבי ישראל חוקים זהים לחוקים שהן מחילות על אזרחי המדינה. מעצר פלסטינים מסיבות ביטחוניות מתבצע בהתאם לסמכות שיפוט צבאית, אותה מחילה ישראל על פלסטינים בגדה המערבית ובעזה (ראו פרק "גדה מערבית ועזה"), גם אם נעצרו בישראל.

ב-19 ביוני חוקקה הכנסת חוק יסוד חדש המכונה "חוק הלאום". החוק החדש שינה את מעמדה של הערבית משפה רשמית, מעמדה מאז אימצה ישראל את חוק המנדט הבריטי בשנת 1948, לשפה בעלת "מעמד מיוחד". החוק אף הכיר בעם היהודי בלבד כבעל זכות לאומית להגדרה עצמית וקרא לקידום "התיישבות יהודית" בישראל.

ב-30 באפריל חוקקה הכנסת חוק הממליץ – אך לא מחייב – ששופטים ישתמשו במשפט ובמורשת העבריים כמקור לעקרונות משפטיים במקרים נעדרי חקיקה רלוונטית או תקדימים רלוונטיים.

הרבנות הראשית מחזיקה בסמכות להפיק אישורי גיור במסגרת הפרשנות האורתודוקסית להלכה היהודית. מועצת הרבנות הראשית מורכבת מרבנים אורתודוקסים הנבחרים על ידי אסיפת רבנים, מנהיגי ממשלה מקומיים, שרים ואנשים נוספים הממונים על ידי הממשלה.

הממשלה מממנת תוכניות גיור אורתודוקסיות ולא-אורתודוקסיות. קרוביהם של מתגיירים אינם זכאים לזכויות תושבות, למעט ילדי מתגיירים שנולדו לאחר השלמת גיור ההורה.

החוק מכיר ביהדות, בנצרות, באסלאם, בדת הדרוזית ובדת הבהאית. העדות הנוצריות הדתיות המוכרות בהתאם למערכת המשפט העותומאנית כוללות: אורתודוקסים מזרחיים, לטינים (רומאים קתולים), גרגוריאנים-ארמנים, קתולים ארמנים, קתולים סורים, קלדנים, יוונים קתולים מלכיתים, מרונים, אורתודוקסים סורים ואפיסקופאלים אוונגליסטים. העדה האנגליקנית והעדה הבהאית מוכרות דרך חוק מימי המנדט הבריטי, אותו אימצה הממשלה. הממשלה לא מכירה בקהילות דתיות אחרות, לרבות פלגים פרוטסטנטיים עיקריים הנוכחים במדינה כעדות אתניות-דתיות ייחודיות. ישנן שתי דרכים חוקיות להכרה רשמית, בהתאם לחוקים שאומצו מימי המנדט הבריטי: הגשת בקשה למשרד ראש הממשלה בהתאם לצו במועצה או למשרד הפנים. קבוצות רשאיות לערער לבג"ץ על בקשות שנדחו.

קהילות דתיות מוכרות פטורות ממיסוי מקומות פולחן ורשאיות להקים ערכאות נפרדות להחלת דיני המעמד האישי של דתן. רשויות מקומיות רשאיות להטיל מס רכוש על נכסים דתיים שאינם משמשים לתפילה, כגון מנזרים, אכסניות צליינים ובתי תמחוי.

החקיקה קובעת מועצות דתיות לעדות יהודיות ולדרוזים. המשרד לשירותי דת אחראי על 133 המועצות הדתיות היהודיות בישראל. מועצות אלה מפקחות על מתן שירותי דת לעדות היהודיות. הממשלה מממנת כ-40% מתקציבי המועצות הדתיות והרשויות המקומיות מממנות את היתר. האגף לקהילות דתיות במשרד הפנים אחראי על סוגיות דתיות הנוגעות לעדות שאינן יהודיות ומפקח על המועצה הדתית הדרוזית. האגף לקהילות דתיות מכנס מועצה בין-דתית של כל הדתות המוכרות, לרבות היהדות, המהווה פורום דיון לקהילות דתיות מוכרות.

החוק אוסר פגיעה, הרס או חילול אתרים דתיים (עבירות שדין שבע שנות מאסר) ופעולות ל"פגיעה בחופש הגישה" של מאמינים לאתרים דתיים (עבירות שדין חמש שנות מאסר). אתרים דתיים מסוימים הנחשבים לעתיקות זוכים בהגנה נוספת בהתאם לחוק העתיקות. משרד התיירות אחראי על ההגנה ועל התחזוקה של אתרים דתיים לא-יהודיים נבחרים, בעוד שהמשרד לשירותי דת מגן על אתרים דתיים יהודיים נבחרים ומתחזק אותם. החוק אף קובע עד חמש שנות מאסר בגין פעולות "הצפויות לפגוע ברגשותיהם של בני הדתות השונות" כלפי אתריהם הדתיים. החוק מסמיך את הממשלה, ולא את הערכאות, לקבוע את היקף הזכות לפולחן באתרים דתיים מסוימים.

החוק אוסר הפרעה מכוונת ולא צודקת למפגשיהם של אנשים שהתכנסו כדין למטרות פולחן דתי או תקיפת אדם במפגש שכזה. החוק אף אוסר הרס, נזק או חילול מכוון של עצם הנחשב מקודש לקבוצת אנשים, עבירה שדינה עד שלוש שנות מאסר.

החוק אוסר הסתה, שיבוש, תמיכה או עידוד פעולות אלימות או טרור הצפויות להוביל לאלימות, לרבות הסתה לאלימות נגד קבוצות דתיות. החוק אוסר הצהרות המבזות, משפילות או מהוות אלימות כלפי אדם לאור גזעו, אולם קובע חריג להצהרות המצטטות מקור דתי, אלא אם ישנה הוכחה לכוונה להסית לגזענות.

החוק מחייב אזרחים לקבל היתר ממשרד הפנים או מראש הממשלה לנסיעה לארצות "עוינות", בהן ערב הסעודית, שהינה יעדן של המשתתפים בחאג'. נסיעה שלא כחוק מהווה עבירה שדינה מאסר או קנס, במקרה שהנוסע לא ביקש אישור מראש.

החוק אוסר את המרת הדת של אדם שטרם מלאו לו 18 בלא הסכמת שני הוריו. החוק אוסר הצעת הטבה חומרית במהלך המרת הדת.

הממשלה מספקת בתי ספר ממלכתיים נפרדים לילדים יהודים, הלומדים בעברית, וילדים ערבים, הלומדים בערבית. לילדים יהודים ישנם בתי ספר ממלכתיים נפרדים למשפחות דתיות וחילוניות. משפחות רשאיות לבחור לילדיהן מערכת חינוך ממלכתית בלא התחשבות במוצא או באורח חיים דתי. קטינים זכאים לבחור בבית ספר ממלכתי חילוני על פני בית ספר ממלכתי דתי בלא התחשבות בהעדפת הוריהם. לפי החוק, המדינה מספקת את המקבילה של מימון בית ספר ממלכתי לשתי מערכות של בתי ספר חרדיים "מוכרים אך לא רשמיים" (סוג של פרטיים-למחצה) - מערכת "החינוך העצמאי" של יהדות התורה ומערכת "מעין החינוך התורני" של ש"ס. עם זאת, כנסיות מקבלות מימון ממשלתי חלקי בלבד לתפעול בתי ספר "מוכרים אך לא רשמיים". פלסטינים מירושלים רשאים לשלוח את ילדיהם לאחד מבתי הספר הכנסייתיים הללו או לבית ספר פרטי שמתפעל הווקף המוסלמי בירושלים; שתי האפשרויות כוללות לימודי דת. רשויות החינוך הישראליות משתמשות בתוכנית הלימודים של הרשות הפלסטינית בחלק מבתי הספר הממלכתיים בירושלים. לימודי הדת מהווים חלק מתוכנית הלימודים של הרשות הפלסטינית לתלמידים בכיתות א' עד ו' בבתי ספר אלה, עם שיעורי דת נפרדים למוסלמים ולנוצרים. התלמידים רשאים לבחור את השיעור הספציפי, אולם אינם רשאים להימנע מלימודי דת לחלוטין.

החוק קובע את זכותו של כל יהודי, לרבות מתגיירים, ילדים או נכדים של יהודים, לעלות למדינה עם בן זוגוה ועם ילדיו. ניניו הקטינים של יהודי מקבלים מעמד הומניטארי, אולם לא מוענקת להם אזרחות אוטומטית. לא-יהודים שאינם צאצאיהם של יהודים לא יכולים להגר כך למדינה. בהתאם לחוק השבות, מי שהשלים גיור אורתודוכסי בישראל או מחוצה לה זכאי לעלות, להתאזרח ולהירשם כיהודי במרשם האוכלוסין האזרחי. מי שהשלים גיור מחוץ לישראל, בכל השתייכות שהיא, זכאי להטבות אלה גם אם הרבנות הראשית לא מכירה בו כיהודי; בכך נכללים רפורמים, קונסרבטיבים והשתייכויות יהודיות אחרות. צאצאי יהודים זכאים לעלות בהתאם לחוק השבות בלא התחשבות באמונה הדתית לפיה חונכו. החוק רואה במי שהיו זכאים לעלות והמירו בבגרותם את דתם, לרבות ליהדות משיחית, אנשים שכבר אינם זכאים להטבות בהתאם לחוק השבות.

חוק האזרחות והכניסה לישראל משנת 2003, הוראת שעה המחודשת מדי שנה, מונע מעמד תושבות מאיראנים, מעיראקים, מסורים, מלבנונים ומפלסטינים מהגדה המערבית או מעזה שאינם יהודים, לרבות בני זוג של תושבי ישראל או אזרחיה, אלא אם משרד הפנים יוצא בקביעה מיוחדת, לרוב מסיבות הומניטאריות.

הרבנות הראשית קובעת מי רשאי להיקבר בבתי עלמין יהודיים. היא מגבילה את הזכות למי שנחשבים יהודים בהתאם לסטנדרטים אורתודוכסים. החוק מקנה לכל אדם את הזכות להיקבר בטקס אזרחי ומחייב את הממשלה בהקמת בתי עלמין אזרחיים באזורים שונים

ברחבי המדינה. החוק אוסר חילול מכוון והסגת גבול מכוונת במקומות קבורה, עבירה שדינה שלוש שנות מאסר.

החוקים שנותרו מימי האימפריה העותומאנית והמנדט הבריטי קובעים את הסמכות החוקית של ערכאות דתיות שמפעילות קהילות דתיות ולהן הכרה רשמית ביחס לבני עדותיהן בנושאי נישואים, גירושים וקבורה. החוק מאפשר רישום אזרחי של שני אנשים כזוג נשוי מחוץ למערכת בתי הדין הדתיים רק אם נישאו מחוץ למדינה או אם מדובר בנישואים מעורבים ובתי הדין של הדתות השונות לא מתנגדים לרישום אזרחי, או אם שני בני הזוג רשומים במרשם האוכלוסין כ"חסרי דת". חוק המחייב שוויון לנשים כולל ניסוחים המחריגים במפורש סוגיות נישואים, גירושים ומינויים לתפקידי דת.

הנישואים המקומיים היחידים ולהם מעמד חוקי והמורשים ברישום הם נישואים הנערכים בהתאם לחוקי הדת של העדות הדתיות המוכרות. חברי עדות לא מוכרות רשאים לטפל במסמכי מעמד האישי, לרבות רישיונות נישואים, דרך הרשויות של אחת העדות הדתיות המוכרות, במקרה שרשויות אלה מסכימות לכך.

החוק גוזר שתי שנות מאסר על אנשים העורכים חתונה יהודית או גט יהודי, או נישואים בחתונה יהודית, שלא בהרשאת הרבנות הראשית.

לבתי הדין הדתיים סמכות שיפוט בלעדית בנוגע לגירושים בהם הבעל והרעיה רשומים באותה דת מוכרת. בני קבוצות דתיות שאינן מתירות גירושים, כגון הקתולים, אינם רשאים להתגרש. מקרי אבהות בקרב האזרחים המוסלמים נתונים לסמכות השיפוט הבלעדית של ערכאות השריעה. לערכאות האזרחיות סמכות שיפוט בנוגע למקרי מעמד אישי כאשר בתי הדין הדתיים נטולי סמכות שיפוט, כגון מקרים של זוגות מעורבים או חד-מיניים.

סוגיות הנובעות מהליכי גירושים, לרבות מזונות, מזונות לילדים, משמורת על ילדים, אפטרופסות וחלוקת רכוש, נתונים לסמכות שיפוט מקבילה הן של הערכאות הדתיות והן של הערכאות האזרחיות. הערכאה הראשונה שמקבלת את התיק זוכה בסמכות השיפוט לגביו.

בהתאם להלכה, יהודיה שבעלה מסרב להעניק לה גט אינה רשאית להתחתן בשנית במדינה. אף שבית דין רבני עשוי להורות לבעל להעניק גט, הוא אינו מוסמך לסיים את הנישואים במקרה שהבעל מסרב לעשות כן. במקרים אלה, בתי דין רבניים רשאים להשית על הבעל עונשים קהילתיים, לרבות איסור התנהלות כספית מול סרבן גט, הרחקתו מפעילויות קהילתיות ופרסום החלטות אלה בפומבי. ב-25 ביוני חוקקה הכנסת חוק המתיר לבתי הדין הרבניים לדון בתיקי סירוב לגט בהם בני הזוג אינם אזרחי ישראל, במקרה שתנאים אחרים נענים (למשל, אם בני הזוג חיים בחו"ל ביישוב ללא בית דין רבני).

לבתי המשפט החילוניים סמכות שיפוט בשאלות ירושה, אולם הצדדים רשאים, בהסכמה הדדית, להגיש תיקים אלה לערכאות דתיות. החלטות הגופים הללו כפופות לבחינת בית המשפט העליון. בהפעלת סמכותם בסוגיות אזרחיות, בתי הדין הרבניים מחילים את הדינים הדתיים, השונים מהדינים האזרחיים, לרבות בסוגיות הנוגעות לזכויות רכוש של אלמנות ושל בנות.

אזרחים ואזרחיות יהודים, אזרחים דרוזים ואזרחים צ'רקסים (מוסלמים שהגיעו במקור מצפון מערב קווקז בשלהי המאה ה-19) מחויבים בשירות צבאי. אזרחיות יהודיות חרדיות, ערביות נוצריות וערביות מוסלמיות פטורות מחובת השירות בצבא, אף שהן רשאיות להתנדב להתגייס.

החברות בדת מוכרת מתועדת במרשם הארצי ולרוב מועברת מהורה לילד, אלא אם אדם משנה אותה דרך המרה רשמית לדת מוכרת אחרת. כ-400,000 אזרחים המזדהים כיהודים אך אינם נחשבים יהודים בהתאם להגדרת הרבנות הראשית בהתאם לדיני היהדות, וחברי קהילות דתיות לא מוכרות, מתועדים כחסרי דת. מרביתם הם מהגרים מברית המועצות לשעבר וילדיהם, שקיבלו אזרחות בהתאם לחוק השבות אך הרבנות הראשית אינה מכירה ביהדותם כיוון שאין ביכולתם להוכיח שהם עונים על ההגדרה האורתודוקסית דרך אילן היוחסין של האם. כל האזרחים הנחשבים יהודים בהתאם להגדרת הרבנות הראשית מתועדים כיהודים, בין אם אורתודוקסים ובין אם לאו (אלא אם ימירו את דתם). לפי דיווח תקשורתי שציטט נתונים מהלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, מתוך כ-30,000 המהגרים שהגיעו לישראל במהלך השנה, 17,700 לא נחשבים ליהודים בהתאם להגדרת הרבנות הראשית.

אין מנגנון לשינוי הרישום של מי שלא מעוניין להיות מזוהה עם דת לחסר דת.

הזיהוי הדתי רשום במרשם הארצי, אך לא בתעודות הזהות הרשמיות.

אין דרישה חוקית בנוגע לשמירת השבת, משקיעת החמה בימי שישי עד לשקיעת החמה בשבתות ובחגים יהודיים. עם זאת, בהקשר של זכויות תעסוקה, החוק מכריז שהשבת והחגים היהודיים הינם ימי מנוחה ארציים, תוך שהוא מתיר לעובדים שאינם יהודים ימי מנוחה חליפיים. החוק אוסר פתיחת עסקים והעסקת יהודים בשבת, אך אינו מפליל את העובדים, למעט עצמאים. ישנם חריגים לתשתית חיונית ולענפי האירוח, התרבות והפנאי. ב-18 ביוני חוקקה הכנסת חוק האוסר אפליה בהעסקה נגד עובדים המסרבים לעבוד ביום מנוחתם לאור דתם, בין אם הם מקיימים את מצוות הדת ובין אם לאו. החוק נכנס לתוקפו ב-1 בינואר 2019. חוק קיים מורה לשר העבודה והרווחה להתחשב, בין היתר, ב"מסורת ישראל" בשקילה האם לאשר היתרי עבודה בשבת.

ב-8 בינואר, בעקבות פסיקות משפטיות מ-2013 ו-2017 שהתירו לעיריות לחוקק חוקי עזר המתירים פעילות מסחרית בשבת, חוקקה הכנסת חוק המרחיב את שיקול הדעת של שר הפנים באישור חוקי עזר בנושא זה או בדחייתם.

החוק קובע שאין להפעיל תחבורה ציבורית בשבת, עם חריגים לכלי רכב המביאים נוסעים לבתי חולים, ליישובים מרוחקים וליישובים שאינם יהודיים, ולכלי רכב החיוניים לביטחון הציבור או לשימור שירותי התחבורה הציבורית. ההלכה אוסרת שימוש בכלי רכב ממונעים בשבת, למעט במקרי חירום.

הרבנות הראשית הינה הגוף היחיד המוסמך כדין להפיק תעודות כשרות, המעידות על ציון של מסעדות לחוקי הכשרות היהודיים. לחלופין, מסעדה מורשית להציג "מצג אמת בדבר הסטנדרטים עליהם היא מקפידה ואופן הפיקוח על שמירתם" מבלי להשתמש במילה "כשרות".

המופתי של ירושלים הפיק "פאתוות" (פסקי הלכה) האוסרות השתתפות פלסטינים בבחירות המקומיות בירושלים ומכירת קרקעות בבעלות פלסטינים לישראלים.

המדינה חתומה על האמנה הבינלאומית בדבר זכויות אזרחיות ומדיניות, עם הסתייגות לפיה סוגיות מעמד אישי כפופות לחוקי הדת של הצדדים הרלוונטיים, והמדינה שומרת לעצמה את הזכות להחיל חוקי דת אלה במקרה של סתירה מול חובותיה בהתאם לאמנה.

נוהגים ממשלתיים

ב-27 ביולי יידו מפגינים מוסלמים אבנים וזיקוקים על שוטרים ישראלים ליד הר הבית/אל-חרם א-שריף. לדברי הממשלה, אלימות וסכנה לכוחות הביטחון הישראליים אילצו את המשטרה "להשתמש באמצעים הולמים לפיזור המהומות" ולשמירה על הסדר ועל שלום הציבור. המשטרה סגרה את הר הבית/אל-חרם א-שריף למשך מספר שעות. לפי דיווחים בתקשורת, בעימותים אלה נעצרו למעלה מעשרים איש ונפצעו ארבעה שוטרים.

ב-1 במאי, בעקבות חקירה בת למעלה משנה, הכריז פרקליט המדינה, שי ניצן, שהוא סוגר בלא אישומים את חקירת הממשלה בנוגע לתקרית מינואר 2017. בתקרית נהרגו שוטר ואזרח מוסלמי בפעולה משטרתית להריסת בתים בכפר הבדואי אום אל חיראן, שאינו מוכר. ניצן כתב שהחליט שלא להגיש כתבי אישום נגד שוטרים לאחר שהסיק שהשוטרים ירו באבו אל-קיעאן כיוון שחששו לחייהם; עם זאת, לפי דיווחים בתקשורת, הוא המליץ על פעולה משמעתית נגד חלק מהשוטרים לאור "שגיאות מקצועיות". בהצבעות ב-9 במאי וב-13 ביוני דחתה הכנסת הצעה מטעם חבר הכנסת טאלב אבו עראר, אחד משלושת חברי הכנסת הבדואים, להקמת ועדת חקירה באשר לאירועים ולכל החקירות לאחריהם, שהובילו

להחלטתו של ניצן. ארגון זכויות הערבים "עדאלה" טען שההחלטה מעידה על "טיוח" ושהממשלה נוהגת בחיי האזרחים הערבים בשונה מחייהם של אזרחים יהודים.

ב-16 באוגוסט, בעקבות ערעור שהגישה פרקליטות המדינה, הוסיף בג"ץ 18 חודשים לארבע שנות המאסר שנגזרו על ינון ראובני, ששרף והשחית חלק גדול מכנסיית הלחם והדגים בטבחה בשנת 2015.

לדברי העמותה "הוועד הציבורי נגד עינויים בישראל", ב-4 באפריל בירושלים שני שוטרים הכו לכאורה חרדי הלוקה בנפשו לאחר שעצר בדרך ונופף בידיו כשצעד עם קבוצת מפגינים חרדים להפגנה.

ב-22 בנובמבר זיכה בית המשפט המחוזי בירושלים את השוטר הירושלמי גיל זקן מאישומים לפיהם חנק והכה מפגין חרדי בראשו בשנת 2016.

כמרים נוצרים טענו ששוטרים נהגו בהם בכוח מיותר בשני מקרים. ראשית, ביוני נפצע נזיר אתיופי על ידי שוטרים כשפינו אותו ואת עמיתיו מכנסייתם. לפי דיווחים בתקשורת, המשטרה חשדה שהנזירים מסיגים גבול כיוון שלא הציגו תעודות זהות. שנית, ב-24 באוקטובר סילקה המשטרה בכוח נזירים קופטיים מחוץ לקפלה במנזר דיר אל סולטאן על גג כנסייה בירושלים. אחד הנזירים נעצר כאשר הנזירים סירבו להתיר לאנשי רשות העתיקות להיכנס ולבצע עבודות שיקום. הממשלה הצהירה שסירובו של הנזיר הפצוע לציית להוראות השוטרים לא הותיר להם ברירה אלא לסלקו, תוך שימוש בכוח פיזי נחוץ והולם. הבעלות במנזר נותרה שנויה במחלוקת בין הכנסייה הקופטית לבין הכנסייה האתיופית.

ב-13 באוגוסט עצרה המשטרה גורם בכיר ברבנות הראשית, שקיבל לכאורה שוחד בתמורה לזירוז הנפקת תעודות כשרות. דוח מבקר המדינה משנת 2017 קרא לרפורמה מקיפה במערכת הסדרת הכשרות. הדוח מתח ביקורת על המשרד לשירותי דת, על הרבנות הראשית ועל המועצות הדתיות המקומיות בשל כשלים מבניים שאפשרו הונאה, בזבוז, פיקוח לקוי ונפוטיזם.

ב-6 ביולי הורה בית משפט על שחרור ראש התנועה האסלאמית המוחרמת, השיח ראד סאלח, למעצר בית. המשטרה עצרה אותו בשנת 2017 בחשד להסתה ולתמיכה בפעילויות ארגון לא חוקי.

מספר מיעוטים דתיים התלוננו על היעדר עניין מצד המשטרה בחקירת תקיפות נגד קהילותיהם. נתונים מארגון החברה האזרחית תג מחיר ומדיווחים בתקשורת מראים שבשנים האחרונות הורשעו רק חשודים ספורים בתקיפות באתרים דתיים במדינה.

ב-19 ביולי עיכבה ותחקרה המשטרה את הרב הקונסרבטיבי דב חיון, בחשד שערך טקסי נישואים יהודיים שלא בהרשאת הרבנות הראשית. היועץ המשפטי לממשלה הורה למשטרה להפסיק לחקור את הרב לפני שנקבע "האם פעולותיו מעלות חשד לעבירה פלילית". נכון לסוף השנה, המשטרה לא נקטה בכל פעולה נוספת נגד הרב.

לפי נתונים מהמשרד לשירותי דת, מתוך 70,326 איש שנרשמו לנישואים יהודיים בשנת 2018, בתי הדין הרבניים הורו ל-3,996 שהעידו על עצמם כיהודים להוכיח את מוצאם היהודי. 122 מתוכם כשלו בכך.

הרבנות הראשית מחייבת יהודיות לעבור מפגשי ייעוץ לכלות לפני הנישואים. בהתאם להוראות הקיימות של הרבנות הראשית, מפגשים אלה נוגעים רק לטקס הנישואים, אולם לדברי דיווח בעיתון מעריב, בפועל התוכן מגוון מאוד ולעתים קרובות כולל יחסי אישות ו"טוהר משפחה" בהתאם להלכה. לדברי ארגון החברה האזרחית "עתים", הן ההלכה והן החוק האזרחי לא מחייבים מפגשי ייעוץ כאלה.

ב-3 במאי דיווחו בתי הדין הרבניים, שהינם מוסדות ממשלתיים, שהפיקו תשעה צווי מעצר נגד גברים שסירבו להעניק גט והצליחו להשיג 216 גטים מבעלים סרבנים בשנת 2017. בנאום בפני דיני בית הדין הרבני החדשים ב-15 באוקטובר, דחק בהם הרב הראשי הספרדי יצחק יוסף "להעז לתת פסיקה" במקרים של סירוב גט, באומרו "עשו ככל הנחוץ כדי לוודא מתן גט".

מפלגות חרדיות המשיכו לחסום שינויי חקיקה ביחס לסטטוס קוו בנוגע לסוגיות דת ומדינה. לדברי המתנגדים, סוגיות אלה הנציחו נוהגים המפרים את חופש הדת. לדוגמה, ב-21 בנובמבר דחתה הכנסת הצעת חוק להתרת תחבורה ציבורית מוגבלת בשבת לעיריות הבוחרות בכך. עם זאת, קואופרטיבים המפעילים אוטובוסים המשיכו להפעיל קווים בשבת בחלק מהערים.

הרבנות הראשית עמדה בסירובה להכיר כיהודים באזרחים שהזדהו כיהודים, לרבות מתגיירים רפורמים וקונסרבטיבים ואחרים שלא הצליחו להוכיח מוצא יהודי דרך אילן היוחסין של האם. כתוצאה מכך, הממשלה מנעה מאנשים אלה גישה לנישואים, לגירושים ולשירותי קבורה יהודיים רשמיים במדינה. עם זאת, מספר רבנים אורתודוקסים ולא-אורתודוקסים ערכו יותר ויותר טקסים כאלה מחוץ לרבנות הראשית. בדומה לכך, הממשלה המשיכה לאסור על יהודים כוהנים להינשא לגירות או לגרושות, בהתאם להלכה.

ב-29 באוקטובר הורה בג"ץ לשרת המשפטים, איילת שקד, להסביר בתוך שישים יום מדוע הממשלה לא ערכה שימוע משמעותי לרב הראשי של צפת, שמואל אליהו, עובד ציבור. צו זה ניתן בעקבות עתירה לבג"ץ משנת 2016 שהגישו המרכז הרפורמי לדת ומדינה, תג מחיר

וארגוני חברה אזרחית נוספים. בעתירה התבקש שימוע משמעותי נגד אליהו, בטענה שיצא בהצהרות גזעניות ופוגעניות נגד ערבים, דרוזים, נשים וקהילת הלהט"ב. נכון לסוף השנה, הממשלה טרם ערכה לאליהו שימוע משמעותי והתיק תלוי ועומד.

הממשלה המשיכה לשלוט בגישה להר הבית/אל-חרם א-שריף. הסטטוס קוו החל מאז 1967 על הר הבית/אל-חרם א-שריף מתיר כניסת מבקרים שאינם מוסלמים אך אוסר פולחן שאינו מוסלמי במתחם, חרף העובדה שאף חוק או מדיניות מוצהרת לא אוסרים תפילה שאינה מוסלמית במקום. ההקדשי הדתי המוסלמי של ממשלת ירדן בירושלים (הוואקף) תחזק את מסגד אל אקצה, בעוד שהמשרד הירדני לענייני האסלאם ולמקומות הקדושים תמך בתחזוקה ובשכר של סגל הוואקף בירושלים. הסכם השלום משנת 1994 בין ישראל לבין ירדן הכיר ב"תפקידה המיוחד" של ירדן בנוגע לאתרים קדושים מוסלמיים בירושלים. תומכי הסטטוס קוו טענו שאף שאינו מושלם, ההסדר החל מאז 1967 מאפשר את פתיחת האתרים הקדושים בפני מבקרים בני כל הדתות לראשונה בהיסטוריה בת אלפי השנים של ירושלים.

משטרת ישראל המשיכה לשאת באחריות לאבטחה, עם שוטרים שהוצבו הן בתוך האתר והן מחוץ לכל אחת מהכניסות. משטרת ישראל ערכה סיורים שגרתיים ברחבה החיצונית ובתוך בניינים פנימיים באתר והסדירה את תנועת הולכי הרגל הנכנסים לאתר ויוצאים ממנו. משטרת ישראל המשיכה לשמר שליטה בלעדית בכניסה משער המוגרבים, הכניסה דרכה מי שאינם מוסלמים רשאים להיכנס להר הבית/אל-חרם א-שריף, ואפשרה למבקרים להיכנס במהלך שעות ביקור קבועות; עם זאת, לעתים המשטרה הגבילה גישה זו משיקולים ביטחוניים. משטרת ישראל הציבה מחסומים מחוץ לשערים אחרים להר הבית/אל-חרם א-שריף, במונעה כניסת לא-מוסלמים מאזורים אחרים אלה, אולם לא תיאמה את פעולותיה עם שומרי הוואקף בפנים. מספר קבוצות יהודיות נקטו בפעולות דתיות, כגון תפילות והשתטחות בהר הבית/אל-חרם א-שריף, למרות האיסור נגד תפילה שאינה מוסלמית. ארגוני חברה אזרחית, כלי תקשורת וקבוצות הקוראות לייחוד הר הבית המשיכו לדווח ששינויים ביחסי המשטרה ותנועות הר הבית יצרו אווירה מתירנית יותר לפעולות דתיות שאינן מוסלמיות. בתגובה שבה הממשלה והצהירה שתפילה שאינה מוסלמית אינה מורשית במתחם הר הבית/אל-חרם א-שריף.

במספר מקרים מנעו הרשויות מאנשים ספציפיים גישה לאתר הר הבית/אל-חרם א-שריף, לרבות פעילים יהודים שהפרו לכאורה את הבנת הסטטוס קוו האוסרת תפילה שאינה מוסלמית, מוסלמים שלכאורה הטרידו או הפגינו אלימות נגד מבקרים שאינם מוסלמים ואנשי ציבור, בהם חברי כנסת, שהרשויות חששו שנוכחותם תלהיט את הרוחות. הממשלה הצהירה שאין למשטרה מדיניות ספציפית בנוגע למניעת כניסה מאינדיבידואלים ושהמשטרה מגיבה הן למידע מודיעיני שהתקבל מראש והן לאירועים המתפתחים באתר, מבלי להבדיל

בין מבקרים מוסלמים לבין מבקרים לא-מוסלמים. הממשלה הוסיפה שהכניסה לאתר הר הבית/אל-חרם א-שריף נמנעת רק לעתים נדירות. המשטרה המשיכה לחפש פריטים דתיים אצל לא-מוסלמים. המשטרה אפשרה לגברים יהודים שביקרו באתר עם כיפה ועם ציצית, ולמי שביקשו לבקר באתר יחפים (בהתאם לפרשנויות של ההלכה), להיכנס לאתר בליווי משטרת.

הוואקף המשיך להגביל את כניסתם של לא-מוסלמים שביקרו בהר הבית/אל-חרם א-שריף לכיפת הסלע ולמבנים אחרים המוקדשים לפולחן מוסלמי, בהם המסגד הקיבלי/אל-אקצה. הוא אף הגיש התנגדויות למשטרת ישראל בנוגע למבקרים לא-מוסלמים העוטים סמלים דתיים או לבוש דתי. משטרת ישראל לעתים פעלה בעקבות התנגדויות אלה.

גורמים מהוואקף חזרו על תלונות משנים קודמות, בנוגע להיעדר שליטתם בגישה לאתר. הם טענו שמשטרת ישראל לא מתאמת עם הוואקף החלטות הנוגעות לכניסה ולהרחקת מבקרים מוסלמים ולא-מוסלמים מהאתר. עובדי הוואקף עדיין היו מוצבים בכל אחד מהשערים וברחבה, אולם גורמים מהוואקף אמרו שביכולתם למלא תפקיד פיקוח מוגבל בלבד. הוואקף מחה נגד תפילות ופעולות דתיות של מי שאינם מוסלמים באתר ונגד אנשים בלבוש לא צנוע או אנשים המהווים הפרעה, אולם לא היה מוסמך להוציאם מהאתר. הממשלה הצהירה שבמרבית המקרים היא והוואקף פועלים בתיאום מלא, לרבות מפגשים משותפים קבועים בנוגע לפעילויות שגרתיות.

ב-20 באוגוסט הורה בג"ץ לממשלה להגיב בתוך שישים יום לעתירה מטעם עמותת "מוקד – המרכז הישראלי לקידום הדמוקרטיה והגנה על זכויות האדם", שמחתה על שלט בסמוך להר הבית/אל-חרם א-שריף שהניא מבקרים שאינם מוסלמים מכניסה לאתר. בהמשך נעתר בג"ץ לבקשות הממשלה לדחיית מועד התגובה ל-2019.

ראש הממשלה, בנימין נתניהו, שב והביע את תמיכתו בהבנות הסטטוס קוו מ-1967 באתרים מקודשים בירושלים, לרבות בהצהרה ב-18 ביוני בעקבות פגישתו עם עבדאללה השני, מלך ירדן. מנהיגים יהודים רבים, בהם רב הכותל שמינתה הממשלה, המשיכו לומר שדיני היהדות אוסרים על יהודים את הכניסה להר הבית/אל-חרם א-שריף מסיבות של טוהר הפולחן. עם זאת, מספר חברי כנסת, בהם חברי קואליציה, קראו לביטול המדיניות האוסרת תפילה שאינה מוסלמית באתר, כדי להקנות חופש דת שווה לכל המבקרים. מספר חברי קואליציה המשיכו לקרוא לממשלת ישראל להחיל בהר הבית/אל-חרם א-שריף חלוקת זמנים, כדי להקצות ימים מסוימים או שעות מסוימות לגישת יהודים ו/או לפולחן יהודי, בדומה להסדר המשמש במסגד איברהימי/מערת המכפלה בחברון. חבר הכנסת יהודה גליק ופעילי הר הבית נוספים המשיכו לקרוא לביטול איסור הסטטוס קוו על תפילה שאינה מוסלמית באתר, ותיארו איסור זה כהגבלת חופש הדת.

בהתאם לנוהגים קודמים, משטרת ישראל הכריזה על סגירה זמנית של הר הבית/אל-חרם א-שריף למבקרים שאינם מוסלמים במהלך עשרת ימי הרמדאן. עם זאת, המשטרה התירה למבקרים שאינם מוסלמים להיכנס לאתר בשני הימים הראשונים לתקופה זו. הממשלה הצהירה שמדי שנה היא אומדת את המצב הביטחוני ומחליטה האם יש לסגור את האתר למבקרים שאינם מוסלמים במהלך תקופה זו "כדי לאפשר תפילה הולמת למאמינים מוסלמים במהלך הרמדאן". ביולי ביטל ראש הממשלה נתניהו את האיסור הגורף שהטיל בשנת 2015 על ביקור חברי כנסת ושרים באתר והתיר להם לבקר בו פעם בחודש, לאחר השגת אישור מיו"ר הכנסת ובהתאם לאומדני המצב הביטחוני מטעם המשטרה.

הוואקף הביע את חששו המתמשך מקריאותיהם של פעילים יהודים לבנות בית מקדש שלישי באתר, ומריבוי הביקורים של יהודים אותם תיאר הוואקף כ"פעילי הר הבית" היהודים. הוואקף אף התנגד לריבוי ניסיונותיהם של הפעילים להתפלל באתר או לערוך בו פעילות דתית אחרת, תוך הפרת הסטטוס קוו. גורמים מהוואקף אף הצהירו שמשטרת ישראל הגבילה את מנהלת הוואקף באתר, בכך שאסרה תיקון מבנים ותשתיות. לדוגמה, המשטרה מנעה מהוואקף ביצוע תיקונים בלא אישור מראש ובלא פיקוח רשות העתיקות וסירבה להתיר את הכנסת מרבית ציוד התחזוקה לאתר, לדברי הוואקף. הממשלה הצהירה שתחזוקת האתר מפקחת על ידי המשטרה ומתואמת מראש. הממשלה הוסיפה ששיפוצים נרחבים מחייבים אישור ופיקוח על ידי רשות העתיקות וועדת שרים כדי לוודא שהאתר משומר כהלכה ושמצאים ארכיאולוגיים לא נהרסים או מכוסים בשיפוצים. באוגוסט עיכבו הרשויות ארבעה מעובדי הוואקף שניסו לבצע תיקונים, אולם בהמשך אישרו את התיקונים. גורמים מהוואקף דיווחו שמשטרת ישראל עיכבה לעתים את עובדי הוואקף (לרוב מאבטחים) או סילקה אותם מהאתר ומקרבתן של קבוצות מבקרים שאינם מוסלמים. הממשלה הצהירה שבמספר מקרים עובדי וואקף החשודים בקשרים לארגוני טרור, דוגמת חמאס ושבאב אל אקצה, עודדו "פרובוקציות". המשטרה טיפלה דרך הנחיה שהגבילה את קרבת עובדי הוואקף לקבוצות מבקרים יהודים, או במקרים קיצוניים בסילוקם של עובדים אלה מהר הבית/אל-חרם א-שריף.

"פרויקט סינון העפר מהר הבית", ארגונים ואנשים נוספים ביקרו את הוואקף בטענה ל"הרס מורשת היהודים, הנוצרים והמוסלמים" כיוון שהזיז אדמה, אבנים ועצמים מתלי עפר בחצר בה חפר הוואקף בעבר במהלך חפירות שנויות במחלוקת. לפי דיווח בתקשורת, ערכה הארכיאולוגי של ערימת העפר ירד כיוון שכבר הוצאה משכבתה הארכיאולוגית המקורית. עם זאת, לעצמים בעפר עשוי להיות ערך היסטורי.

ב-26 במרץ התירו הרשויות לראשונה לפעילי הר הבית לשחוט כבש כטקס קורבן פסח בגן הארכיאולוגי מרכז דוידסון, למרגלות הר הבית/אל-חרם א-שריף.

ברחבת הכותל, מקום הפולחן הקרוב ביותר לאתר הקדוש ביותר ליהדות, המשיכה הממשלה להתיר לבני כל הדתות להתפלל לבד ובשקט ולגברים יהודים לערוך תפילה יהודית אורתודוקסית בקבוצות, תוך הפרדת נשים מגברים. עם זאת, הממשלה המשיכה לאסור ברחבה "טקס דתי שאינו תואם את נוהגי המקום, הפוגע ברגשות הציבור כלפי המקום". הרשויות פירשו איסור זה ככולל שירותי תפילה מעורבים לשני המגדרים וטקסים אחרים שאינם יהודיים אורתודוקסיים.

חברי התנועה הקונסרבטיבית והתנועה הרפורמית היהודיות המשיכו לבקר את ההפרדה המגדרית ואת הכללים החלים על תפילת נשים בכותל. הרשויות המשיכו למנוע ממבקרים להביא ספרי תורה פרטיים לרחבת הכותל ומנעו מנשים גישה לספרי התורה הציבוריים או מתן ברכות באתר. עם זאת, הרשויות התירו לנשים להתפלל עם תפילין ועם טלית בכפוף לפסיקת בית המשפט המחוזי בירושלים משנת 2013, לפיה מעצר או קנס בשל פעולות אלה אינו חוקי.

המשטרה המשיכה להתיר לקבוצת נשות הכותל להיכנס לעזרת הנשים ברחבת הכותל לטקס החודשי שלה. ביוני, בעקבות בקשת המשטרה והקרן למורשת הכותל המערבי, המקבלת חסות מהממשלה, פסקה פרקליטות המדינה שעל נשות הכותל לערוך את הטקס החודשי שלהן באזור מגודר בעזרת הנשים. המשטרה הקימה אזור זה בצדה של עזרת הנשים שאינו נוגע בכותל. נציגות נשות הכותל התלוננו על היעדר מאמץ מצד המשטרה וסדרני הקרן למורשת הכותל המערבי, המנהלת את אתר הכותל, להתערב כאשר חרדים וחרדיות שיבשו את תפילתן החודשית בצרחות, בשריקות ובדחיפות. בתגובה הצהירה הממשלה ששוטרים, סדרנים ומאבטחים רבים שמרו על הסדר במהלך תפילות נשות הכותל. במרץ 2017 עתרו נשות הכותל לבג"ץ, בבקשה שהסדרנים והשוטרים יידרשו למנוע את שיבוש טקסיהן. נכון לסוף השנה, התיק עדיין תלוי ועומד.

הרשויות המשיכו לאפשר את השימוש בבמה זמנית מדרום לרמפת המוגרבים ובסמוך לכותל, אך בלתי נראית מהכותל, לתפילות יהודיות משותפות (לשני המגדרים) שאינן אורתודוקסיות. הרשויות ייעדו את הבמה לחברי התנועות הקונסרבטיבית והרפורמית, לרבות לטקסים דתיים כגון בר ובת מצווה. בתגובה לתיק המתנהל בבג"ץ מאז 2013 בסוגיית הגישה לתפילה בכותל המערבי, הצהירה הממשלה בינואר שבכוונתה לשדרג את מרחב התפילה המשותף. ביוני 2017 הקפיאה הממשלה הסכם משנת 2016 עם קבוצות יהודיות לא אורתודוקסיות. ההסכם הציע הכרה סמלית בתנועות הקונסרבטיבית והרפורמית בנוסף לשדרוג מרחב התפילה המשותף. התנועות היהודיות שאינן אורתודוקסיות הצהירו ששדרוג מרחב התפילה לבדו לא עומד בהסכם. באוגוסט אישרה ועדה ממשלתית מיוחדת את

הרחבת הבמה דרך הליך תכנוני מהיר. נכון לסוף השנה, התיק בבית המשפט עדיין תלוי ועומד.

ב-13 במאי הקצתה הממשלה מאתיים מיליון שקלים למשרד התחבורה, לטובת התכנון וההקמה של רכבל ממתחם התרבות "התחנה הראשונה" בירושלים לשער האשפות בעיר העתיקה. התוכנית כללה בניית גג מעל לבית עלמין קראי שנמצא מתחת למסלול הרכבל. קירוי זה נועד להפיג חששות יהודיים אורתודוקסיים משימוש ברכבל על ידי יהודים כוהנים, אשר ההלכה אוסרת עליהם להיטמא בהתקרבות לגופה. קהילת הקראים התנגדה לתוכנית, באומרה שבהתאם לאמונותיה, בניית גג מעל לבית העלמין תטמא אותו ותמנע שימוש נוסף בו.

גדר הביטחון המפרידה את מרבית הגדה המערבית מישראל אף פיצלה חלק מהקהילות הפלסטיניות בירושלים, ובכך פגעה בגישה למקומות פולחן. ממשלת ישראל הצהירה בעבר שהגדר יעילה מאוד במניעת פיגועים בישראל.

ביולי ביקרו מספר קבוצות, בהן מיעוטים דתיים וארגוני חברה אזרחית, את "חוק הלאום" החדש. החוק מחייב קידום "התיישבות יהודית" ולדברי ארגונים ומנהיגים לא יהודים, הם חוששים שהדבר יוביל לאפליה גוברת בסוגיות דיור ומקרקעין. מנהיגים דרוזים גינו את החוק על שהפך, כהגדרתם, מיעוט נאמן המשרת בצבא, למעמד של אזרחים סוג ב'. מתנגדי החוק, בהם הפטריארכיה הלטינית בירושלים, ביקרו אף הם את היעדר אזכור עיקרון השוויון בחוק כדי למנוע פגיעה בזכויותיהם של מיעוטים לא-יהודיים. תומכי החוק אמרו שהוא נחוץ לעיגון אופייה היהודי של המדינה בחוק יסוד, כדי לאזן את חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו משנת 1992, המעגן את אופייה הדמוקרטית של המדינה ומגן על זכויות אינדיבידואליות. הם ציינו שבג"ץ כבר פירש את החוק משנת 1992 כמחייב שוויון. לפי דיווחים בתקשורת, ב-4 באוגוסט הפגינו בתל אביב כ-90,000 בני העדה הדרוזית ותומכים יהודים במחאה נגד החוק. שבוע לאחר מכן דווח בתקשורת ש-30,000 מפגינים ערבים ותומכיהם היהודים השתתפו אף הם במחאה נגד החוק התל אביב. מנהיגים פוליטיים הודו בצורך בהתייחסות לביקורת מצד העדה הדרוזית. נכון לסוף השנה, מספר עתירות נגד חוק הלאום עדיין תלויות ועומדות בבג"ץ.

ב-5 במאי הכריזה הממשלה שהחלה לגייס נשים כיועצות משפטיות בבתי דין רבניים, בעקבות עתירה שהגישו לבג"ץ עתים ומרכז רקמן לקידום מעמד האישה באוניברסיטת בר אילן. בשנת 2017 מינתה לראשונה מנהלת בתי הדין הרבניים אישה כסגנית מנהלת. כיוון שבהתאם לפרשנות האורתודוקסית ביהדות רק גברים רשאים להפוך לרבנים, לא היו דיינות בבתי דין רבניים, אף שמספר נשים כיהנו כטוענות רבניות (המקבילה לעורכות דין) מאז 1995.

משרד הפנים המשיך להסתמך על שיקול הדעת הבלעדי ועל האישור של הסוכנות היהודית, ארגון מעין-מדינתי, בקביעה מי זכאי לעלות למדינה כיהודי או כצאצא של יהודי. הממשלה המשיכה לסרב לבקשותיהם של אינדיבידואלים שאיבדו לדבריה את זכאותם כשהמירו את דתם, בהם מאמינים משיחיים או נוצרים.

קבוצת רבנים אורתודוקסים המשיכה להפעיל מרכז גיור פרטי לילדי משפחות שלא הוכרו כיהודים על ידי המדינה או בתי הדין הרבניים. באוגוסט הכיר לראשונה בית המשפט המחוזי בירושלים בגיור לא-אורתודוקסי דרך ארגון החברה האזרחית גיור כהלכה. הרבנות הראשית המשיכה לא להכיר במתגיירים לא-אורתודוקסים כיהודים, אף שהם עדיין היו זכאים לעלות למדינה בהתאם לחוק השבות אם התגיירו מחוץ לישראל.

נכון לסוף השנה, עתירה לבג"ץ להענקת זכויות עלייה למי שהשלימו גיור רפורמי או קונסרבטיבי בישראל נותרה תלויה ועומדת.

ב-3 ביוני יצאה ועדה בראשות שר המשפטים לשעבר, משה ניסים, בהמלצות לחיקוק חוק גיור חדש. ראש הממשלה נתניהו הקים את הוועדה בשנת 2017 בתגובה לעתירה שהגישו התנועה הקונסרבטיבית והתנועה הרפורמית לבג"ץ בשנת 2005 להכרה בגיורים לא-אורתודוקסיים שנערכו בישראל. נכון לסוף השנה, ההמלצות לא זכו לתמיכה פוליטית מאף אחת מהסיעות היהודיות בכנסת והממשלה לא פעלה לפיהן. בדיון בבג"ץ ב-17 בדצמבר ביקשה הממשלה ארכה בת שישה חודשים להצגת תוכניתה. נכון לסוף השנה, בית המשפט טרם נתן החלטה בבקשת הארכה.

ב-15 בינואר דנה ועדת העלייה, הקליטה והתפוצות של הכנסת בתקריות בהן רשות האוכלוסין וההגירה רשמה באופן שגוי כנוצרים עולים מברית המועצות לשעבר שהזדהו כיהודים. בספטמבר 2017 דיווח עיתון הארץ שבשנים 2015 ו-2016 הרבנות הראשית שינתה את מעמד הרישום של 900 איש מיהודים ללא-יהודים או ל"כפוף לברור". עתים עתר לבג"ץ נגד שינויים אלה ונכון לסוף השנה, התיק עדיין תלוי ועומד.

באוקטובר הגיש אדם לבית המשפט המחוזי בחיפה בקשה לשינוי רישומו מיהודי ל"חסר דת". הדיון בבית המשפט נקבע לינואר 2019.

מספר ערירות הגישו ערעורים בבג"ץ נגד החוק מה-8 בינואר, המרחיב את שיקול דעתו של שר הפנים בשאלה האם לאשר או לדחות חוקי עזר המתירים פעילות מסחרית בשבת. ערעורים אלה הוגשו לאחר שבחודשים יוני עד אוגוסט דחה שר הפנים, אריה דרעי, את חוקי העזר של חמש ערירות שהתירו מסחר בשבת, לפי דיווחים בתקשורת. מקורות מסרו שמסעדות לא כשרות שפעלו בשבת שילמו קנסות בסכומים שונים בהתאם לחוקים המקומיים.

ב-19 ביולי חתמה שרת התרבות והספורט, מירי רגב, על תקנה המתנה מימון ממשלתית להתאחדויות ספורט ישראליות, למעט התאחדויות כדורגל, בהתחשבותן בספורטאים שומרי שבת.

המשרד לשירותי דת מנה 21 בתי עלמין ייעודיים בישראל ובגדה המערבית לאנשים המוגדרים על ידי הממשלה כ"חסרי דת", אולם רק שניים מהם היו זמינים לשימוש הציבור הרחב, במנותק ממקום מגורים. בית העלמין היחיד בגדה המערבית הכפוף לניהולו של המשרד לשירותי דת היה זמין לקבורת אזרחים ישראלים בלבד. בנוסף, 13 בתי עלמין בניהולו של המשרד לשירותי דת בעשרה יישובים חקלאיים הורשו לערוך קבורה אזרחית (דהיינו, לא מסונפת לדת) לתושביהם ולתושבי יישובים סמוכים. עם זאת, אנשים שביקשו לקבור את קרוביהם בקבורה אזרחית דיווחו שבתי העלמין האזרחיים ליד תל אביב אינם שמישים, כיוון שהם מלאים או מוגבלים לתושבי המקום. ב-29 במאי פרסם המשרד לשירותי דת מכרז לפיתוח או להרחבת בתי עלמין לקבורה אזרחית, בעקבות דוח מבקר המדינה משנת 2016. הדוח מתח ביקורת על המשרד לשירותי דת, כיוון שנמנע מיישום החוק הזכות לקבורה אזרחית חלופית ובכך שלל מאזרחים את זכותם לקבורה אזרחית.

ב-19 בפברואר אישרה הממשלה הצעה להכרה בקייסים אתיופים רבים יותר ולשילובם במועצות הדתיות היהודיות. בהתאם להמלצות שפרסמה ועדה ממשלתית מיוחדת ב-7 בנובמבר, הקייסים יורשו למלא מספר תפקידים דתיים קהילתיים אולם לא נישואים והלוויות, אלא אם יעברו את תהליך ההסמכה של הרבנות ויפנו לרבנות הראשית באופן אינדיבידואלי. ב-7 באוקטובר אישר הקבינט תוכנית שתאפשר את עלייתם של כאלף הורים מקהילת הפלשמורה האתיופית שילדיהם כבר חיים בישראל.

בשנת 2017 קנסה המועצה לשידורי כבלים ולוויין הממשלתית את ערוץ 20, "ערוץ מורשת", ב-100,800 שקלים כיוון שהחריג את התנועה הרפורמית ואת התנועה הקונסרבטיבית משידוריו, היות ורישיונו תיאר אותו כפלטפורמה לכל זרמי היהדות. ערוץ 20 ערער על ההחלטה לבג"ץ. ב-9 במאי פסק בג"ץ שערכאה מנהלית תדון בערעור. נכון לסוף השנה, התיק עדיין נידון בבית המשפט לעניינים מנהליים בירושלים.

ביוני, בעקבות עתירה לבג"ץ מטעם האגודה לזכויות האזרח בישראל, הכריזה הממשלה שחיילי צה"ל המזדהים כיהודים אך אינם מוכרים כיהודים על ידי הרבנות לא יחויבו עוד בהשתתפות במצגת בדבר קורס גיור אורתודוקסי מזרז. הממשלה הצהירה שכחלופה, צה"ל ישלח לחיילים הזמנות למצגת, בלא חובת השתתפות.

בספטמבר 2017 פסל בג"ץ את ההסדר הקיים הפוטר חרדים משירות צבאי וקבע מועד סופי בן שנה לאישור חקיקה חדשה שתפחית את חוסר השוויון בנטל השירות הצבאי בין חרדים

לבין יהודים אחרים. מספר פלגים חרדיים הצהירו שחובת הגיוס מפרה את הזכות להתנגדות מצפונית לאור אמונה דתית. ב-14 באוקטובר שלח משרד הביטחון מכתב לפלג "העדה החרדית", בו דחה טיעון זה. בעקבות בקשת ארכה מטעם הממשלה לאישור הצעת חוק חדשה, ב-2 בדצמבר הסכים בג"ץ לדחות את המועד הסופי ל-2019.

אנשים שקבלו פטור מחובת השירות הצבאי עדיין יכולים היו להצטרף לשירות הלאומי. זוהי חלופה אזרחית, בה מתנדבים עובדים במשך שנתיים לקידום רווחה חברתית בבתי ספר, בבתי חולים או בעמותות. לדברי גורמים ממשלתיים וארגוני חברה אזרחית, חלופה זו פופולארית יותר בקרב נשים מרקע יהודי דתי לאומי לעומת קבוצות אחרות בעלות פטור משירות חובה.

הממשלה המשיכה להפעיל יחידת משטרה מיוחדת לחקירת "עבירות אידיאולוגיות" בישראל ובגדה המערבית, לרבות מתקפות "תג מחיר". תג מחיר הוא הכינוי לאלמות מצד קבוצות יהודיות ואינדיבידואלים יהודים נגד לא-יהודים ורכושם. מטרתן המוצהרת של תקיפות אלה הינה גביית "מחיר" בגין פעולות בהן נקטה הממשלה נגד האינטרסים של התוקפים. הממשלה המשיכה לסווג כל התאחדות המשתמשת במונח תג מחיר כהתאחדות לא חוקית ומתקפת תג מחיר כעבירה ביטחונית (להבדיל מעבירה פלילית). לפי דיווחים בתקשורת, ב-29 במרץ הרשיע בית המשפט המחוזי בלוד אדם ב"חברות בארגון טרור" בשל מתקפת תג מחיר בשנת 2015.

בהתאם לאתר של מרכז ירושלים באוניברסיטת בריגהם יאנג (Brigham Young), הממשלה שימרה הסכם עם כנסיית ישוע המשיח של קדושי אחרית הימים, לפיו אף חבר כנסייה "לא יעסוק בהמרת דת מכל סוג שהוא" בישראל, בגדה המערבית ובעזה. מספר עדות נוצריות לא מוכרות אחרות דיווחו שהאגף לקהילות דתיות במשרד הפנים הניא אותן מהמרת דת או מעריכת כינוסים פומביים גדולים מחוץ לבתי הפולחן שלהן.

באפריל תבעה "עמותת המצפה לישראל" (עדי יהוה) את הממשלה בבג"ץ בדרישה שתטפל בבקשתה לפטור ממס רווחי הון, אותה הגישה בשנת 2012. לדברי עדי יהוה, בשנת 2016 אישרה רשות המיסוי את בקשתם והעבירה אותה לוועדת הכספים של הכנסת. הדיון בבג"ץ נקבע ל-16 בינואר 2019.

בבתי ספר ממלכתיים עבריים נלמדו היסטוריה ותרבות יהודית וכמה טקסטים דתיים בסיסיים. בתי ספר חרדיים רבים בקטגוריית ה"מוכרים אך לא רשמיים" המשיכו שלא ללמד לימודי ליבה כגון מדעים ומתמטיקה. עם זאת, הממשלה כללה את תוכנית הלימודים הבסיסית בבתי ספר חרדיים ממלכתיים. לפי דיווחים בתקשורת, בשנת הלימודים 2017-2018 כללה קטגוריה זו 43 בתי ספר בהם למדו 5,652 תלמידים, עלייה בת 20% לעומת

השנה הקודמת. בתי ספר ממלכתיים ערביים המשיכו להעביר שיעורי דת בנוגע לקוראן ולתנ"ך לתלמידים ערבים מוסלמים ונוצרים כאחד. מספר בתי ספר עצמאיים מעורבים ליהודים ולערבים הציעו אף הם שיעורי דת. לדוגמה, תוכנית הלימודים של בית הספר ללא כוונת רווח יד ביד: המרכז לחינוך יהודי ערבי בישראל, שקיבל שלישי מהמימון שלו מהממשלה, הדגישה את קווי הדמיון בין כתבי הקודש של היהדות, של הנצרות ושל האסלאם.

לדברי עמותת נוער כהלכה, עשרות תלמידות יהודיות לא התקבלו לבתי ספר חרדיים כיוון שהופלו בשל מוצאן המזרחי, למרות פסיקת בית משפט משנת 2009 האוסרת אפליה גזעית בין תלמידות מזרחיות לבין תלמידות אשכנזיות. דוח מבקר המדינה משנת 2017 ביקר את משרד החינוך כיוון שכשל בתגובה יעילה לאפליה במוסדות חינוך, לרבות אפליה נגד נערות בבתי ספר חרדיים. הממשלה הצהירה שמשרד החינוך אוסר כל אפליה שהיא ושבתי ספר שיסרבו לקבל תלמידות מסיבות מפלות יזומנו לשימוע. שימוע שכזה עשוי להוביל לעיכובים ולמניעת תקציב עד לביטול האפליה על ידי בית הספר.

הממשלה מימנה כ-34% מהתקציב של מערכות בתי ספר נוצריות בקטגוריית ה"מוכרים אך לא רשמיים". לדברי גורמי כנסייה, בקטגוריה זו בתי הספר אוטונומיים בנוגע לשכירת מורים, לקבלת תלמידים ולשימוש ברכושם. הממשלה חזרה על הצעתה משנים קודמות, למימון מלא של בתי הספר הנוצריים אם יהפכו לחלק ממערכת החינוך הממלכתית, אולם הכנסיות דחו אפשרות זו מחשש שלא יוכלו עוד לקבל החלטות אוטונומיות. ראשי הכנסייה ביקרו את חוסר השוויון במימון הממשלתי בין מערכת החינוך שלהם לבין מערכות חינוך המסונפות למפלגות החרדיות אחדות התורה וש"ס, המסווגות אף הן כ"מוכרות אך לא רשמיות" אך מקבלות מימון ממשלתי מלא.

הממשלה שימרה את מדיניותה, לפיה לא אישרה בקשות להכרה רשמית מטעם קבוצות דתיות לא מוכרות, בהן כנסיות נוצריות אוונגליסטיות ועדי יהוה. הממשלה הצהירה שאף עדה דתית לא ניסתה לבקש הכרה במהלך השנה. באפריל הגישו עדי יהוה ערעור לבג"ץ, בו ביקשו הכרה רשמית כעדה דתית. הדיון נקבע לינואר 2019. הממשלה מסרה שמנהיגי דתות לא מוכרות הוזמנו לאירועים ולטקסים רשמיים והשתתפו בהם לצד מנהיגי דתות מוכרות.

אדוונטיסטים מסרו שהתקשו לנסוע למקומות הפולחן שלהם בערים בהן אין תחבורה ציבורית בשבת, בהן ירושלים. מספר קבוצות דתיות לא מוכרות, בהן עדי יהוה ואדוונטיסטים, קיבלו פטור ממס רכוש על מקומות הפולחן שלהן, בעוד שאחרות, כגון בודהיסטים וכנסיית הסינטולוגיה, לא קיבלו פטור כזה. הממשלה מסרה שרשויות מקומיות גובות מיסים מדתות

לא מוכרות בהתאם לחוק. הממשלה הצהירה שאינה מודעת למקרה עדכני שבו מקום פולחן בישראל לא קיבל פטור ממס רכוש.

בפברואר החלה עיריית ירושלים לאכוף גביית מיסים מנכסי כנסייה המשמשים לפעילויות שאינן פולחן, כגון מגורי נזירים והיכלי קהילה. לשם כך השיתה העירייה קנסות רטרואקטיביים ושעבודים על חשבונות בנק השייכים למפר כנסיות. ראש עיריית ירושלים דאז, ניר ברקת, אמר שמגיעים לעיר 650 מיליון שקלים ממיסים שלא נגבו על נכסי כנסייה. ב-25 בפברואר שלחו ראשיהן של 14 כנסיות נוצריות בירושלים, בהן הכנסייה היוונית האורתודוקסית, הכנסייה הלטינית (קתולית רומאית) והכנסייה האורתודוקסית הארמנית, מכתב משותף המגנה את ההחלטה, לאחר שעיריית ירושלים הכריזה שתחל בגביית מיסים רטרואקטיביים על נכסים בבעלות כנסיות ובהקפאת חשבונות פיננסיים המשמשים את הכנסיות לתפעוליהן השוטפים. ראשי הכנסיות אף הביעו חשש מהצעת חוק שתאפשר לממשלה להפקיע קרקעות שמכרה כנסייה למשקיעים פרטיים, עם פיצוי למשקיעים עבור המחיר ששילמו תמורת הקרקע. בהצהרתם המשותפת האשימו ראשי הכנסיות את הממשלה ב"מתקפה שיטתית וחסרת תקדים נגד נוצרים בארץ הקודש". מגיש הצעת החוק מסר שזו נועדה להגן על אלפי תושבים המתגוררים בבניינים שנבנו על קרקעות של כנסיות אותן רכשו מיזמים פרטיים. נטען שדיירים אלה חוששים מעליות מחירים מסיביות או מפינוי בתום חוזי השכירות שלהם.

כמחאה נגד גביית המס והצעת החוק להפקעת רכוש, סגרו ראשי הכנסיות את כנסיית הקבר בירושלים ב-25 בפברואר, לראשונה מאז שנת 1990. הם שבו ופתחו את הכנסייה ב-28 בפברואר, לאחר שראש הממשלה נתניהו הכריז שהממשלה תקפיא את גביית המס, תשעה את הדיון בהצעת החוק להפקעת רכוש ותקים קבוצת עבודה בראשות השר לשיתוף פעולה אזורי, צחי הנגבי, לבדיקת שתי הסוגיות. בהצהרה בעקבות פגישתו של השר הנגבי עם קבוצת העבודה ב-23 באוקטובר הצהיר משרד החוץ שהממשלה "לא מתכוונת להחרים קרקעות של כנסיות או להסב לכנסיות נזק כלכלי". כשגילו מנהיגי הכנסיות שהצעת החוק תוגש לכנסת ב-11 בנובמבר, הם לחצו על הממשלה וזו שבה והקפיאה את הדיון בהצעת החוק. ראשי הכנסייה הביעו שוב את זעמם כאשר הצעת החוק נקבעה להקראה בכנסת ב-24 בדצמבר, ערב חג המולד. הצעת החוק לא קודמה לפני ה-26 בדצמבר, המועד בו הוחלט על פיזור הכנסת.

מנהיגים נוצרים לא דיווחו על קושי רב בקבלת אשרות שהייה לאנשי כמורה המכהנים בישראל, למעט אנשי כמורה נוצרים ממדינות ערביות, שחלקם דיווחו על עיכובים ארוכים ועל סירובים אקראיים לבקשות האשרה שהגישו. הממשלה מסרה שאנשי כמורה נוצרים ממדינות ערביות מוכפפים לאותם חוקי כניסה והליכים ביטחוניים כאנשי כמורה משאר

העולם. הממשלה אף אמרה שהיו מספר "עיכובים בלתי נמנעים" במקרים של מבקשים ממדינות נטולות יחסים דיפלומטיים עם ישראל. גורמים מהכנסיות מסרו שהאשרה לאנשי כמורה לא מקנה הטבות סוציאליות בסיסיות, כגון ביטוח אובדן כושר עבודה או ביטוח בריאות ממלכתי, גם למי שמכהנים בישראל למעלה משלושים שנה.

הממשלה המשיכה לאשר "עיכובים" שנתיים בגיוס לשירות צבאי לעדי יהוה, בהצגת תיעוד להמשך השתייכותם לעדתם הדתית, אף שלא הכירה בזכותם לסירוב מטעמי מצפון. כיוון שחברי העדה לא קבלו פטור משירות צבאי, אין ביכולתם להשתתף בתוכנית השירות הלאומי כשירות חלופי.

ב-28 ביוני דחה בג"ץ עתירה מטעם ארגון יש גבול, שדרש מהממשלה להעניק לבקשות פטור משירות צבאי המבוססות על התנגדות מצפונית משקל זהה למשקל המוענק לבקשות המבוססות על אמונה דתית. בית המשפט פסק שפטורים אלה מבוססים על חלקים שונים בחוק שירות הביטחון; הפטור ליהודיות דתיות המבוסס על אמונותיהן הדתיות הינו זכות, בעוד שהפטור לסרבני מצפון נתון לשיקול דעתו של שר הביטחון.

משרד הפנים המשיך להדריך אנשי דת דרוזים ומוסלמים שהינם עובדי מדינה לגבי עבודה עם משרדי ממשלה. משרד הפנים מינה ומימן כמחצית מאנשי הדת הדרוזים והמוסלמים במדינה. מנהיגים מוסלמים שבו וטענו שמשרד הפנים נוהג דרך קבע לנטר ולזמן ל"שיחות" אנשי דת בהם הוא חושד בהתנגדות למדיניות הממשלה. לדברי הממשלה, היא לא מנטרת אנשי דת אולם שהציפייה היא שעובדי ממשלה בני כל הדתות "לא יסיתו נגד המדינה מתוקף תפקידם הרשמי". הממשלה הצהירה שיתר אנשי הדת הדרוזים והמוסלמים אינם עובדי מדינה לאור העדפת הקהילה המקומית או בשל היעדר תקציב במשרד הפנים. מנהיגים מוסלמים מסרו ששופטי השריעה, עובדי משרד המשפטים, הינם נציגיהם הדתיים המועדפים. לא נותרו במדינה סמינרים דתיים מוסלמים ותלמידי האסלאם נסעו ללמוד במקומות אחרים, בעיקר ירדן או הגדה המערבית. הממשלה הצהירה שישנן "מכללות מוסלמיות" באום אל פאחם, בבאקה אל גרביה ובכפר ברא. מנהיגים מוסלמים דחו טענה זו, באומרם שהמועצה להשכלה גבוהה בישראל לא מכירה במוסדות באום אל פאחם ובכפר ברא, המופעלים על ידי עמותה המעבירה מספר קורסים מוסלמיים. המנהיגים המוסלמים אף אמרו שמכללת "אל קסמי" בבאקה אל גרביה הינה מכללת מורים הכוללת תוכנית להוראת אסלאם בבתי ספר. המנהיגים מסרו שאף אחד מהמוסדות הללו אינו סמינר דתי מוסלמי.

לדברי ארגון החברה האזרחית פורום דו קיום בנגב לשוויון אזרחי, ב-115 מתוך 126 מהקהילות היהודיות בנגב קיימת ועדת קבלה לסינון תושבים חדשים, המחריגה למעשה תושבים שאינם יהודים. בעקבות התנגדויות מצד ארגוני חברה אזרחית רבים, ביטלו הרשויות תוכניות לקהילות יהודיות חדשות בשם דיה, אשל הנשיא ונווה גוריון שהיו אמורות

להחליף כפרים בדואיים קיימים. באוגוסט המליצה הוועדה הארצית לתכנון ובנייה לממשלה להתקדם בהקמת יישוב בשם עיר אובות, שאמור לכלול אזור בו יישארו כחמישים בדואים במקום מושבם הנוכחי.

ב-11 באפריל חתמו תושבים בדואים מאום אל חיראן על הסכם עם הרשות לפיתוח והתיישבות הבדואים בנגב של משרד החקלאות. לפי ההסכם, התושבים יורשו בעצמם את מבניהם ויעברו לחלקות פנויות בעיר הבדואית חורה. החלטה זו התקבלה לאחר שנים של מאבקים משפטיים ומשא ומתן, כהכנה להחלפת אום אל חיראן בקהילה יהודית בשם חיראן. משפחות יהודיות בחסות תנועת אור (ארגון הפועל להרחבת היישוב היהודי בנגב), שתכננו לעבור לחיראן, נשארו בחורשה מחוץ לאום אל חיראן. המשפחות גרו בחורשה בקרוואנים שתרמה קק"ל, בהמתנה לקרקעות הכפר.

מספר מסגדים ובתי עלמין לשעבר נותרו אטומים ולא נגישים, לרבות למוסלמים. אתרים אלה היו שייכים לוואקף הקודם מהימים שלפני הקמת המדינה (להבדיל מהוואקף הירדני באל-חרם א-שריף) עד שהוחרמו על ידי המדינה לאחר מלחמת העצמאות בשנת 1948. ב-5 בדצמבר, בעקבות מאבק משפטי בן עשרות שנים בין העדה המוסלמית ביפו לבין יזם נדל"ן, אישרה הממשלה בקשה מעיריית תל אביב להכיר בבית העלמין טאסו כבית עלמין מוסלמי. החלטה זו כללה את הסמכת העדה המוסלמית לנהל את בית העלמין, אך לא העבירה את הבעלות בו. המועצה המוסלמית ביפו בירכה על החלטה, כשקראה לה בפומבי "החלטה צודקת שחיכתה למעלה משבעים שנה". בנובמבר גייס חבר הכנסת איימן עודה 160,000 שקלים כדי לעזור לעדה המוסלמית בחיפה לרכוש מחדש חלק ממסגד העצמאות בחיפה, שנמכר בעבר על ידי נאמנים שמינתה הממשלה.

ראשי העדה המוסלמית לא דיווחו על קשיים בהשגת אישור עירייה לבניית מסגדים ביישובים שרוב תושביהם מוסלמים, אולם לעתים התקשו ביישובים שרוב תושביהם יהודים. לדוגמה, האוכלוסייה המוסלמית בבאר שבע, המונה כ-10,000 איש, המשיכה לנסוע להתפלל ביישובים הבדואים הסמוכים; זאת משום שלא יכולה הייתה להשתמש במסגד בבאר שבע מימי העותמאנים, שהממשלה הפכה עוד קודם לכן למוזיאון לתרבות האסלאם, והממשלה לא אישרה את בנייתו של מסגד אחר.

ב-30 ביולי הורה שר התחבורה על הפקעת קרקעות שהוקצו בעבר לבית כנסת קראי ברמלה, לטובת בניית מחלף. הקראים אמרו שאובדן הקרקעות והמחלף החדש ישבשו את פעילותם הדתית והקהילתית. ב-11 בדצמבר דחה בג"ץ את עתירתם מנימוקים פרוצדוראליים ומסר שיש להגיש את התיק לערכאה נמוכה יותר. לאחר מכן דיווחה הממשלה שהגיעה עם הקהילה לפשרה שתמזער את שטח הקרקעות שיופקעו ותשפר את ניצול הקרקעות לצרכי בית הכנסת.

בצה"ל המשיכו להעסיק אנשי דת רק מהזרם היהודי האורתודוקסי; הממשלה העסיקה אנשי דת אזרחיים שאינם יהודים בקבורות צבאיות כאשר חייל שאינו יהודי מת בתפקיד. משרד הפנים המשיך לאפשר לאימאמים לערוך טקסי קבורות צבאיות בהתאם לנוהגי האסלאם. בשנת 2017 פרסם צה"ל תקנות חדשות המתירות קבורות צבאיות חילוניות.

במספר שכונות חרדיות תלו ארגונים פרטיים "שלטי צניעות" הדורשים מנשים להצניע את עצמן בציבור כדי שלא להסיח את דעתם של גברים דתיים. עיריית בית שמש לא צייתה לצווי בית משפט מהשנים 2015 ו-2016 להסרת השלטים. כתוצאה מכך, בשנת 2017 פסק בית המשפט המחוזי בירושלים שהעירייה תיקנס ב-10,000 שקלים ליום כל עוד השלטים לא יוסרו. בדצמבר 2017 הורידה העירייה שישה מתוך שמונת השלטים ואז הפסיקה להורידם לאור מחאה. מקומיים תלו שלטים חדשים במקום השלטים שהסירה העירייה. ב-18 בפברואר הורה בית המשפט העליון לעירייה להתקין מצלמות אבטחה ולפעול נגד אנשים שיתלו שלטים. נכון לספטמבר, המשטרה לא ביצעה מעצרים. לפי דיווחים בתקשורת, נכון לנובמבר העירייה טרם התקינה מצלמות. נכון לדצמבר, התיק בבית המשפט עדיין תלוי ועומד.

במספר שכונות חרדיות שבו משחיתים ותלשו או השחיתו לוחות מודעות שהציגו תמונות של נשים, לרבות פרסומים מסחריים, קמפיינים להעלאת מודעות ופרסומים פוליטיים. לפי דיווחים בתקשורת, ביולי עצרה המשטרה שישה חרדים בגין השחתת שלטי קמפיין של מועמדת לראשות עיריית ירושלים.

בתגובה לעתירת ארגון החברה האזרחית הפורום החילוני נגד איסור על הכנסת לחם ושאר מאכלי חמץ לבתי חולים ציבוריים במהלך הפסח, אמרה הממשלה לבג"ץ ביולי שתרחיב את תפקידם של מאבטחי בתי החולים בפסח כך שיכלול חיפוש מאכלים אלה בחפצי המבקרים. נכון לסוף השנה, התיק עדיין תלוי ועומד.

הממשלה המשיכה לאכוף את חוק האזרחות והכניסה לישראל משנת 2003. החוק מונע מעמד תושבות מאיראנים, מעיראקים, מסורים, מלבנונים ומפלסטינים מהגדה המערבית או מעזה שאינם יהודים, לרבות בני זוג של תושבי ישראל או אזרחיה, אלא אם משרד הפנים יוצא בקביעה מיוחדת, לרוב מסיבות הומניטאריות. הממשלה מסרה שהיא מאריכה את החוק מדי שנה לאור דיווחים ממשלתיים, לפיהם איחוד משפחות פלסטיניות אפשר את כניסתן של מספר לא מידתי של אנשים שבהמשך היו מעורבים בפעולות טרור. ארגון החברה האזרחית המוקד אמרה שנתונים ממסמכי ממשלה שהושגו דרך בקשות בהתאם לחוק חופש המידע סותרים את ההאשמות הללו ושמוניעת תושבות מפלסטינים מהגדה המערבית או מעזה למטרות איחוד משפחות מובילה לפירוק משפחות.

לדברי המוקד, בשל חוק האזרחות והכניסה לישראל חיו בישראל, לרבות ירושלים, כ- 10,000 פלסטינים עם היתרי שהייה זמניים, בלא ערובה חוקית לכך שיוכלו להמשיך ולחיות עם משפחותיהם. היו גם מקרים של בני ובנות זוג פלסטיניים שגרו במזרח ירושלים בלא מעמד חוקי. מספר תושבים פלסטינים עברו לשכונות ירושלמיות מעבר לגדר הביטחון כדי לחיות עם בני זוגם ועם ילדיהם שאינם תושבים תוך שימור תושבות בירושלים. לדברי מנהיגים דתיים נוצריים, מצב זה המשיך להוות בעיה חמורה במיוחד ביחס לנוצרים, לאור אוכלוסייתם הקטנה וכתוצאה מכך נטייתם להתחתן עם נוצרים זרים (נטולי אזרחות או תושבות). מנהיגים דתיים נוצריים הביעו חשש מכך שזהו אלמנט משמעותי התורם להתכווצות האוכלוסייה הנוצרית, לרבות בירושלים. התכווצות זו, לדבריהם, משפיעה לרעה על היתכנות קהילתיהם לאורך זמן. גורמים אחרים כללו חוסר יציבות פוליטי; חוסר היכולת לקבל היתרי תושבות לבני ובנות זוג בשל חוק האזרחות והכניסה לישראל משנת 2003; יכולת התרחבות מוגבלת של קהילות נוצריות באזור ירושלים בשל הגבלות בנייה; קשיים שחוו אנשי כמורה נוצרים בהשגת אשרות לישראל והיתרי תושבות; אובדן אמונה בתהליך השלום; וקשיים כלכליים שנבעו מהקמת גדר הביטחון ומהטלת מגבלות תנועה. הממשלה מסרה שקשיים אלה נובעים מ"המציאות הפוליטית והביטחונית המורכבת" ולא ממגבלה על הקהילה הנוצרית.

אף שהחוק לא מתיר לרשות מקרקעי ישראל (רמ"י), המנהלת 93% משטחה הציבורי של המדינה, להחכיר קרקעות לזרים, בפועל זרים הורשו לחכור אם הצליחו להראות שהם נחשבים ליהודים בהתאם לחוק השבות. החלת מגבלות רמ"י הגבילה בעבר את יכולתם של מוסלמים ונוצרים תושבי ירושלים שאינם אזרחים לרכוש נכסים שנבנו על קרקע מדינה, לרבות בחלקים מירושלים. עם זאת, בשנים האחרונות רכשו יותר ויותר פלסטינים תושבי ירושלים נכסים שנבנו על קרקעות בבעלות רמ"י.

עדי יהוה דיווחו שבמהלך השנה הממשלה טיפלה לחיוב בשני מקרי אשרה ישנים הנוגעים לזרים הנשואים לאזרחים.

ארגוני חברה אזרחית דיווחו על תקריות בהן הפרו הרשויות את החופש להימנע מפולחן דתי, במיוחד במערכת החינוך הממלכתית החילונית ובצבא. לדוגמה, הפורום החילוני ביקר את תוכנית הלימודים תרבות יהודית ישראלית " של משרד החינוך לתלמידי כיתה א' עד ט', וקרא לה "הדתה לילדים". הפורום החילוני אף התנגד לתוכניות דתיות שהפעילו בבתי ספר אלה ארגונים דתיים פרטיים, כגון מצגות לגבי פסח שערכה במרץ תנועת חב"ד. הממשלה הכחישה שהתלמידים נחשפו להדתה או לכפייה דתית, באומרה שתוכנית הלימודים בבתי הספר הממלכתיים החילוניים כוללת שיעורים לגבי "תרבות העם היהודי", לרבות אלמנטים מהיהדות וממסורתה, כגון לוח השנה היהודי וחגיו.

לפי דיווחים בתקשורת, במקרים מסוימים, צה"ל לא אפשר לחיילים לבשל או לחמם מים למקלחת בשבת. הממשלה הצהירה שהחיילים מצופים לשמור על כשרות השבת במטבח צה"ל "כדי להתחשב בחיילים דתיים ושומרי כשרות". הממשלה אמרה שאינה מודעת למגבלות על חימום מים למקלחות בבסיסים.

ארגונים לזכויות נשים טענו למגמה של הדרת נשים המשקפת הדתה הולכת וגוברת במוסדות ממשלתיים, בהם צה"ל, כדי להגביר את גיוסם של דתיים וחרדים הדוגלים בהפרדה מגדרית. לדוגמה, לדברי שדולת הנשים בישראל, מפקדים ביקשו מחיילות המשרתות כמפקדות או כמדריכות לאפשר לגבר למלא את תפקידן בנוכחות חיילים דתיים. בתגובה לטענה זו ולטענות דומות בתקשורת אמר ראש אכ"א, האלוף אלמוז, שהחמרות אלה "עומדות בניגוד לפקודות הצבא ולמדיניות, פוגעות שלא לצורך בקבוצות רחבות מבין המשרתים ואינן עולות בקנה אחד עם אחריותם של המפקדים בצה"ל". לדברי משקיפים רבים, המגמה בשנים האחרונות הייתה שילוב גדול יותר של נשים בצה"ל, לרבות בתפקידי לוחמה ובפיקוד הבכיר.

ארגוני חברה אזרחית המבצעים מעקב אחר פעילות ארכיאולוגית בירושלים המשיכו לדווח שרשות העתיקות מדגישה ממצאים ארכיאולוגיים המחזקים טענות יהודיות, תוך מזעור ממצאים ארכיאולוגיים בעלי חשיבות היסטורית של דתות אחרות. בשנת 2017 תמך בג"ץ בהצהרת המשרד לשירותי דת, לפיה מנהרות הכותל הינן אתר מקודש ליהדות בלבד. עם זאת, בג"ץ פסק שעל המשרד לשירותי דת והקרן למורשת הכותל המערבי לוודא שחלקי המנהרות החשובים למוסלמים ולנוצרים – לרבות חפירות של קפלה נוצרית, בית ספר מוסלמי ובניינים מוסלמיים מתקופת הממלוכים – ינוהלו כהלכה כדי להגן על העתיקות ולהבטיח גישה לבני דתות אחרות. הממשלה מסרה שרשות העתיקות אומדת באובייקטיביות את כל הממצאים הארכיאולוגיים שנחשפו ושבהתאם לחוק, על רשות העתיקות לתעד, לשמר ולפרסם את כל ממצאי החפירות. היא הוסיפה שחוקרי רשות העתיקות "הגבירו משמעותית את מחקרם בנוגע לתקופות 'לא יהודיות' בתולדות ארץ ישראל, [לרבות] התקופה הפרה-היסטורית, תקופת הברונזה המוקדמת, התקופה הביזנטית, המוסלמית, הממלוכית והעותומאנית".

לדברי הממשלה, ב-8 במאי התכנסה המועצה הבין-דתית לדיון בשילוב מוסלמים בדואים במשק הישראלי ובהשכלה הגבוהה.

סעיף 3. סטטוס הכבוד החברתי כלפי חופש הדת

כיוון שלעתים קרובות ישנו קשר הדוק בין זהות דתית לבין זהות לאומית, לעתים קרובות היה קשה לסווג תקריות רבות כתקריות המבוססות על זהות דתית בלבד.

לדברי ארגונים מיסיונריים, הגישות החברתיות כלפי פעילויות מיסיונריות והמרה לדתות אחרות נותרו שליליות. מספר יהודים המשיכו להתנגד לפעילות מיסיונרית שהופנתה כלפי יהודים, באומרם שהיא מהווה הטרדה דתית. הם הגיבו בעוינות כלפי נוצרים שניצרו יהודים, כגון יהודים משיחיים. לדוגמה, חרדים צולמו במצלמות אבטחה כשהשחיתו את בית הפולחן בית הלל של היהודים המשיחיים באשדוד בספטמבר. בני העדה היהודית המשיחית באשדוד אף התלוננו על מעקבים טורדניים, על אלימות מילולית ועל הטרדה מצד ארגונים אנטי-מיסיונריים.

עדי יהוה מסרו שב-17 בפברואר אדם ריסס גז פלפל על שניים מחבריהם שדפקו על דלת ביתו באשדוד. המשטרה סגרה את התיק בטענה שאינה יודעת מי החשוד למרות שהקורבנות מסרו למשטרה את כתובת הבית בו אירעה התקיפה. עדי יהוה אמרו שכתב טלוויזיה ערך "ראיון אמבוש" ב-14 ביוני מול דוכן ספרות של עדי יהוה בתל אביב ובחר בחבר ביד לאחים, קבוצה יהודית המתנגדת להמרת דתם של יהודים, כמגיב לגבי עדי יהוה. לדברי עדי יהוה, פעיל יד לאחים יצא בהצהרות מפלות ומבזות רבות לגביהם.

לפי המרכז הרפורמי לדת ומדינה, ארגון להב"ה, המתואר בתקשורת כקבוצה יהודית ימנית קיצונית המתנגדת לקשרים רומנטיים בין יהודים לבין לא-יהודים, המשיך לתקוף ערבים שהתרועעו לדבריו עם יהודיות. בעקבות עתירה לבג"ץ שהגיש המרכז הרפורמי לדת ומדינה בשנת 2017, בה דרש שמנהיג להב"ה, בנצי גופשטיין, יורשע בסדרת עבירות, ערך פרקליט מחוז ירושלים שימוע מוקדם לגופשטיין ב-8 במרץ בגין הסתה לאלימות, גזענות, טרור ושיבוש מהלכי משפט. ב-14 במרץ המרכז הרפורמי לדת ומדינה משך את עתירתו, לאחר שהמדינה מסרה לבית המשפט שתחליט האם להגיש כתב אישום נגד גופשטיין. באוגוסט שלח המרכז הרפורמי לדת ומדינה מכתב לפרקליט המדינה, בו ביקש החלטה בנוגע לכתב אישום. נכון לסוף השנה, טרם הוגש כתב אישום.

לפי דיווחים בתקשורת, באפריל הואשמו שבעה ישראלים יהודים בטרור נגד אזרחים ערבים (מוסלמים או נוצרים) בסדרת תקיפות, לרבות דקירה, בבאר שבע החל בשנת 2016. לפי כתב האישום, הנאשמים תקפו במספר מקרים גברים שסברו שהינם ערבים כדי להרתיעם מלהתיידד עם יהודיות. בית המשפט המחוזי בבאר שבע גזר בעסקת טיעון 5.5 שנות מאסר על רז עמיצור, "הרוח החיה בקבוצה שביצעה תקיפות גזעניות אלה", לדברי התביעה. לפי דיווחים בתקשורת, בית המשפט גזר עבודות שירות על ארבעה חברים נוספים בקבוצה.

המשיכו להתקבל דיווחים על חרדים בשכונות חרדיות שהטרידו, באלימות מילולית, בריקות או ביידוי אבנים, אנשים שלא התנהגו כמותם, למשל בלבוש לא צנוע או בנסיעה בשבת. לדוגמה, ב-15 ביולי התפרסם סרטון בו נראתה קבוצת גברים חרדים בבית שמש רודפים אחרי ילדה וצועקים עליה כיוון שלבושה נראה להם לא צנוע. לדברי ראשי כנסיות, גברים

חרדים המשיכו לירוק על אינדיבידואלים בבגדי כמורה נוצריים. בירושלים, מרבית התקריות הללו אירעו בעיר העתיקה ובסמוך לאתר המקודש המשותף של חדר האוכל של הסעודה האחרונה/קבר דוד מחוץ לחומה הדרום מזרחית של העיר העתיקה.

פעילים מוסלמים דיווחו שנשים עטויות חיג'אב הוטרדו לעתים על ידי לא-מוסלמים באוטובוסים ציבוריים בתל אביב-יפו.

המתיחות בין החרדים לבין אזרחים אחרים נמשכו, לרבות בסוגיות הנוגעות לשירות בצה"ל, לדיר, לתחבורה ציבורית ולהכללה בכוח העבודה. ב-22 במרץ, בהפגנת קבוצה חרדית בשם הפלג הירושלמי נגד מעצרו של עריק, פרצו עימותים בין המפגינים לבין המשטרה. לפי דיווחים בתקשורת, המפגינים יידו על השוטרים אבנים ועצמים אחרים, השתמשו בגז מדמיע נגד שוטרים והשחיתו מכוניות. המשטרה פיזרה את המפגינים בעזרת "מי בואש" (נוזל אל-הרג מסריח המשמש את הממשלה לפיזור הפגנות והפרות סדר) ועצרה למעלה משלושים מפגינים. לפי דיווחים בתקשורת, בתקרית נפרדת ב-4 באפריל השתמשה המשטרה ברימוני הלם נגד מפגינים חרדים שזרקו עצמים על מכוניות.

ביוני פרסם ארגון יד לאחים סרטונים של פעיליו מטרידים ממירי דת לכאורה. הארגון אף טען ש"הציל" אנשים מכינוסים של יהודים משיחיים והמשיך להציע סיוע ליהודיות ולילדיהן כדי ש"יברחו" מחיים עם ערבים, לעתים דרך "חילוץ מעין-צבאיים מכפרים ערבים עוינים", לדברי אתר הארגון. באוקטובר דווח בתקשורת, בהקשר של הבחירות לרשויות המקומיות, שסניף רמלה של מפלגת הבית היהודי פרסם מודעות נגד נישואים מעורבים. מפלגת הבית היהודי התנערה לכאורה מהמודעות. חתונתם של מגישת החדשות המוסלמית לוסיה אהריש והשחקן היהודי צחי הלוי באוקטובר עוררה גינויים מצד פוליטיקאים המתנגדים לנישואים מעורבים.

אלמונים השחיתו בית כנסת קונסרבטיבי בנתניה בשלוש תקריות במאי. לפי דיווחים בתקשורת, אדם לא מזוהה ריסס סמלים נאציים על בית הכנסת מקדש משה בפתח תקווה ב-13 באוגוסט ומשחיתים תלו ראש חזיר בכניסה לבית הכנסת סוכת שאול ברמת השרון ב-9 בנובמבר.

לדברי המשטרה, עבירות "תג מחיר" הנפוצות ביותר היו תקיפות נגד כלי רכב, השחתת נדל"ן, נזק לאתרים המקודשים לאסלאם ולנצרות, תקיפה ונזק לאדמות חקלאיות. לדוגמה, לדברי הפטריארכיה הלטינית בירושלים, באוקטובר הושחתו קברים ונשברו צלבים בבית העלמין של המנזר הסלזיאני בבית ג'מאל שליד בית שמש. זו הייתה התקיפה השלישית נגד המנזר בתוך שלוש שנים. ב-18 באוקטובר יצאה הפטריארכיה הלטינית בהצהרה בה ביקרה

את הרשויות כיוון שכשלו במעצר האשמים בכל המקרים הקודמים. באותו יום גינה משרד החוץ את חילול בית העלמין. משרד הפנים הציע לממן את תיקון הנזקים לבית העלמין.

ב-25 באפריל שרפו משחיתים שתי מכוניות וריסו גרפיטי נגד ערבים בכפר איכסאל שבצפון המדינה, בתקיפה שנחשדה כתקיפת "תג מחיר". נכון לאוקטובר, המשטרה לא עצרה חשודים. לפי דיווחים בתקשורת, ב-26 באוקטובר משחיתים ניקבו צמיגים וריסו את המילים "נקמה" ו"תג מחיר" על עשרים מכוניות ביפיע, ליד נצרת. ארגון "תג מחיר" המשיך לארגן ביקורים באזורים בהם אירעו תקיפות "תג מחיר" ומימן פעילויות לקידום סובלנות בתגובה לתקיפות.

אף שהרבנות הראשית ורבנים מפלגים רבים המשיכו להניא יהודים מביקור באתר הר הבית/אל-חרם א-שריף בשל חששות הנובעים מאמונות דתיות, מספר רבנים אורתודוקסים המשיכו לומר שמותר להיכנס לאתר. יותר ויותר מהמזדהים כציונים דתיים לאומיים הצהירו שהם מוצאים משמעות בדריסת רגל באתר. ארגונים כגון נאמני הר הבית ומכון המקדש המשיכו לקרוא להגברת גישתם ותפילתם של יהודים, ולבניית בית מקדש שלישי באתר. בחלק מהמקרים, משטרת ישראל פעלה כדי למנוע מאנשים מלהתפלל והרחיקה אותם, אולם במקרים אחרים שדווחו במדיה החברתית ועל ידי עמותות, נראה שהמשטרה מתעלמת מפעולות אלה. מספר קבוצות יהודיות בליווי משטרת נקטו בפעולות דתיות, כגון תפילות, טקסי נישואים והשתטחות. לדברי הוואקף הירושלמי וקבוצות פעילים למען הר הבית, ביקוריהם של פעילים המזוהים עם התנועה למען הר הבית גברו והגיעו לשיאם במהלך השנה, לרבות שיא יומי בן 1,451 ביקורים ביום ירושלים במאי, חג לאומי המציין את ביסוס השליטה הישראלית בירושלים כולה במלחמת ששת הימים. לדברי קבוצות פעילים למען הר הבית והוואקף, במהלך שבוע חג הסוכות נערכו 3,009 ביקורי פעילים, עלייה בת 25% לעומת 2017.

אנשים המזוהים עם התנועה האסלאמית הצפונית, אותה הוציאה הממשלה אל מחוץ לחוק בשנת 2015, המשיכו לטעון שהר הבית/אל-חרם א-שריף "מותקף" על ידי רשויות ישראל ועל ידי מספר הולך וגדל של מבקרים יהודים. מספר קבוצות יהודיות קטנות המשיכו לקרוא להריסת כיפת הסלע ומסגד אל-אקצה לטובת בניית בית המקדש השלישי.

באוקטובר, בעקבות דיווחים בתקשורת לפיהם יהודים רכשו נכס ברובע המוסלמי בירושלים מבעליו אדיב ג'ודה אל-חוסייני, נציג המשפחה המוסלמית שהופקדה בעבר על שמירת המפתח לכנסיית הקבר, קראו פלסטינים לאל-חוסייני למסור את המפתחות לכנסייה. לדברי עיתון הארץ, בנובמבר סירבו כל בתי העלמין במזרח ירושלים לקבור אדם שנהרג בתאונת דרכים, כיוון ששמו נקשר למכירת בית ליהודים.

ארגוני חברה אזרחית דיווחו שמספר קטינים להט"בים שחשפו את נטייתם המינית בקהילות דתיות גורשו מבתיהם וסומנו על ידי רבנים כחולי נפש. בעקבות זאת, חלקם ניסו להתאבד. ארגונים אחרים דיווחו על התרבות המקרים בהם רבנים, מחנכים ומנהיגים בקהילות יהודיות אורתודוקסיות אימצו גישה מכלילה יותר כלפי קטינים להט"בים.

ב-6 בפברואר הכריזה צהר, רשת רבנים אורתודוקסים ציונים, על פתיחת רשות כשרות לא-ממשלתית לעסקים השומרים על חוקי הכשרות. החלטתה של צהר התקבלה בעקבות פסיקת בג"ץ בספטמבר 2017, המתירה לעסק להציג "מצג אמת בדבר הסטנדרטים עליהם הוא מקפיד ואופן הפיקוח על שמירתם", אולם מבלי להשתמש במילה "כשרות". בית המשפט אישר שרק הרבנות הראשית מוסמכת לקבוע כשרות.

ביוני דווח בתקשורת שהיקב הכשר ברקן הרחיק עובדים ממוצא אתיופי מתפקידיהם בייצור היין, לאחר שארגון בד"צ העדה החרדית הביע ספק ביהדותם של יהודים יוצאי אתיופיה. הרב הראשי הספרדי, יצחק יוסף, מתח ביקורת על היקב ועל בד"צ העדה החרדית ואמר באופן חד משמעי שיהודים ממוצא אתיופי הם יהודים. לפי רדיו כאן ב', יקב ברקן יצא לאחר מכן בהצהרה, לפיה מוצריו הנושאים את הכשר בד"צ העדה החרדית יושמדו.

לדברי מקורות שערכו חתונות יהודיות שלא בהרשאת הרבנות (דהיינו, לא רשמו אותן), הניסוח העמום של החוק הנוגע לעורכי חתונות אלה ואי אכיפת החוק על ידי הממשלה אפשרו לערוך בגלוי חתונות יהודיות אורתודוקסיות ולא-אורתודוקסיות שלא בהרשאת הרבנות. לעתים קרובות, היה זה אקט של מחאה נגד סמכות הרבנות. לדברי ארגון פנים, בשנת 2017 נערכו למעלה מ-2,400 חתונות יהודיות שלא בהרשאת הרבנות, עלייה בת 8% לעומת 2016. רוב האזרחים היהודים, לרבות החילונים, המשיכו להיעזר ברבנים אורתודוקסים שאישרה הרבנות לעריכת חתונותיהם. עם זאת, נישואים מחוץ למדינה ורישום הנישואים במשרד הפנים נותרו המנגנון היחיד שמאפשר ליהודים לקבל את הכרת המדינה בחתונה שאינה אורתודוקסית או בחתונה אורתודוקסית שלא בהרשאת הרבנות. לפי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, כ-15% מהנישואים שנרשמו במשרד הפנים בשנת 2016, השנה הזמינה האחרונה, אירעו בחו"ל. לפי נתונים מהמשרד לשירותי דת, ברוב החתונות הללו נישאו עולים מברית המועצות לשעבר.

ביולי, לאחר שהמשטרה עיכבה ותחקרה רב קונסרבטיבי בחיפה בנוגע לעריכת חתונות מחוץ לרבנות, עשרות מחתנים וזוגות שנישאו מחוץ לרבנות הסגירו את עצמם בתחנות משטרה בתל אביב ובירושלים, ואחרים "הודו" בפשעם במדיה החברתית. המשטרה סירבה לעצור את המעורבים.

לדברי "מרכז רקמן", אלפי יהודיות "נלכדו" בשלבים שונים של עגינות רשמית או לא רשמית בקהילות האורתודוקסיות והחרדיות. בשני מקרים של סרבנות גט, ארגוני החברה האזרחית מרכז צדק לנשים ומבוי סתום עזרו לנשים לקבל צווי כריתות מערכאות רבניות אורתודוקסיות לא ממשלתיות ביוני וביולי.

מרכז רקמן מסר שבחלק מהמקרים הבעל התנה את מתן הגט בהסכמת רעייתו לדרישות סחטניות, כגון דרישות הנוגעות לבעלות ברכוש או למשמורת על ילדים. לדברי מרכז צדק לנשים, אחת מכל שלוש יהודיות שמתגרשות מתמודדת עם דרישות כאלה. בהתאם לדין היהודי, ילד שנולד לאישה הנשואה לגבר אחר נחשב לממזר (ילד שנולד מיחסים אסורים), מעמד המגביל את סיכויי העתידיים של הילד להינשא בקהילה היהודית.

ביוני ביקשה שדולת הנשים בישראל מעיריית תל אביב ומסגן היועץ המשפטי לממשלה שלא לאפשר לקבוצה חרדית לקיים בתל אביב אירוע בהפרדה מגדרית. העירייה ביטלה את האירוע ואז הסכימה להצעת בית המשפט המחוזי בתל אביב לאפשר את קיום האירוע עם הפרדה מגדרית חלקית ב-24 ביוני. לפי דיווח תקשורתי שציטט נתונים ממשלתיים, המשרד לפיתוח הפריפריה, הנגב והגליל מימן למעלה משמונים אירועים בהפרדה מגדרית במהלך השנה, כדי להתחשב בפרשנויות מחמירות של ההלכה.

מגוון ארגוני חברה אזרחית המשיכו לנסות לבנות הבנות וליצור דיאלוג בקרב קבוצות דתיות ובין קהילות יהודיות דתיות וחילוניות, בהם נווה שלום – וואחת אלסלאם, יוזמות קרן אברהם, בתי הספר הדו-לשוניים המשותפים ליהודים ולערבים גבעת חביבה, הגר, יד ביד, חדו"ש, המרכז הרפורמי לדת ומדינה, מוזאיקה ואגודת המפגש הבין דתי. לדוגמה, אגודת המפגש הבין דתי ערכה 245 מפגשים בין דתיים בישראל (לרבות בירושלים), אשר 120 מתוכם כללו פלסטינים מהגדה המערבית. לפי דיווחים בתקשורת, מספר הילדים שלמדו בבתי ספר משותפים ליהודים ולערבים בשנת הלימודים שהחלה ב-1 בספטמבר עמד על 1,700, לעומת 1,100 בחמש השנים הקודמות.

סעיף 4. מדיניות ומעורבות ממשלת ארה"ב

במהלך ביקורו בינואר נפגש סגן נשיא ארה"ב עם ראש הממשלה, עם הנשיא ועם גורמים אחרים ממשלת ישראל. הדיונים כללו מאבק באלימות על רקע דתי ובבניית עתיד המבוסס על אמון, על הרמוניה, על סובלנות ועל כבוד לבני כל הדתות. סגן הנשיא ביקר באתרים דתיים ובמוסד יד ושם בירושלים לזכר קורבנות השואה.

גורמים רשמיים אמריקניים בכירים דיברו בפומבי על חשיבות שימור הסטטוס קוו בהר הבית/אל-חרם א-שריף. בפגישות עם גורמי ממשלה ובאירועים פומביים הדגישו גם נציגי השגרירות את חשיבות הפלורליזם הדתי והכבוד לכל הקבוצות הדתיות, לרבות בשני דיונים

חיים שערכה השגרירות בנוגע לחופש הדת במדיה החברתית בנובמבר. הדיונים המקוונים נגעו לנושאים כגון דת בבתי ספר ממלכתיים, דמוקרטיה וחופש דת ומניעת תקיפות חברתיות נגד מיעוטים דתיים.

יזמות בתמיכת השגרירות התמקדו בדיאלוג בין-דתי ובפיתוח קהילה וקראו לחברה משותפת לאוכלוסייה הערבית ולאוכלוסייה היהודית. יזמות אלה כללו גם כנסים, בהם תמכו נציגי השגרירות בזכותם של בני כל הדתות לפולחן דתי בלא הפרעה, תוך כיבוד אמונותיהם ונוהגיהם של שכניהם.

לכל אורך השנה השתתפו נציגי השגרירות באירועים דתיים שארגנו עדות יהודיות, מוסלמיות, דרוזיות, נוצריות ובהאיות והשתמשו בפלטפורמות המדיה החברתית של השגרירות לביטוי תמיכתה של ארה"ב בסובלנות וחשיבות הפתיחות לבני דתות אחרות.

האירועים בחסות השגרירות כללו אפטאר בין-דתי, קבלת פנים בין-דתית לכבוד ראש השנה וארוחה בין-דתית לרגל חג ההודיה. השגרירות אף קידמה הפגת המתחים בין קהילות דתיות והגברת קשר ושותפויות בין-דתיות. היא עשתה זאת בהפגשת נציגים מעדות רבות לקידום מטרות משותפות ולשיתוף בידע ובניסיון. תוכניות השגרירות תמכו ביזמות חינוך וקהילה משותפות לערבים וליהודים להפגת מתחים חברתיים ואלימות, לרבות מיזם מטעם הפורום להסכמה אזרחית שהפגיש אזרחים חרדים, מוסלמים ונוצרים כדי ליצור סדר יום חברתי משותף וליישם פעילויות הנוגעות לסוגיות חברתיות משותפות בקהילותיהם. מיזם נוסף תמך בדיאלוג בין נשים דתיות יהודיות, מוסלמיות ונוצריות.

השגרירות פעלה להפגת מתחים בין-דתיים ובין-קהילתיים בין אזרחי ישראל היהודים לבין אזרחיה שאינם יהודים, דרך שילוב גדול יותר של המיעוט הערבי במשק הארצי הרחב. לדוגמה, ב-11 בדצמבר אירחו בנצרת השגריר והשרה לשוויון חברתי, גילה גמליאל, כנס השקעות שקידם מיזמי סטראט אפ ערביים מול משקיעים ישראלים יהודים ובינלאומיים.

השגרירות תמכה במיזם להפגשת אמניות יהודיות, מוסלמיות ונוצריות בחיפה, בירושלים ובלוד, לטיפוח העצמה כלכלית ולעידוד דיאלוג בין-דתי.

השגרירות והקונסוליה העניקו יחד מענק למיזם שכנות טובה – אבו תור לקידום שיתוף הפעולה ושירותי הקהילה המיטיבים עם יהודים ועם ערבים המתגוררים בשכונה הירושלמית המעורבת אבו תור, בה יהודים וערבים חיים משני צדי הכביש כמעט ללא אינטראקציה.

דוח חופש הדת הבינלאומי ל-2018

הגדה המערבית ועזה

תמצית מנהלים

סעיף זה כולל את הגדה המערבית ואת עזה. בדצמבר 2017 הכירה ארה"ב בירושלים כבירת ישראל. לפי עמדת ארצות הברית, גבולותיה הספציפיים של הריבונות הישראלית בירושלים כפופים לדיוני הסדר קבע בין הצדדים.

הרשות הפלסטינית הפגינה סמכות ברמות שונות בגדה המערבית והייתה נטולת סמכות בירושלים. אף שחוקי הרשות הפלסטינית חלים ברצועת עזה, הרשות הפלסטינית הייתה נטולת סמכות שם וחמאס המשיך להפעיל שליטה דה פקטו בסוגיות ביטחוניות ואחרות. דיני היסוד של הרשות הפלסטינית, המהווים חוקת ביניים, קובעים שהאסלאם הינו הדת הרשמית ושעקרונות השריעה הינם מקור החקיקה העיקרי. עם זאת, דינים אלה מאפשרים חופש אמונה, פולחן ועריכת טקסים דתיים, אלא אם הם מפריעים לסדר או למוסר הציבורי. החוק אף אוסר אפליה על רקע דתי, קורא לכבוד כלפי "כל יתר הדתות האלוהיות" וקובע שכל האזרחים שווים בפני החוק. האלימות בין הפלסטינים לבין הישראלים נמשכה, בעיקר בגדה המערבית ובפאתי עזה. מגבלות נסיעה מתמשכות פגעו בתנועתם של מוסלמים ושל נוצרים בין הגדה המערבית לבין ירושלים. מספר אפיקי תקשורת רשמיים של הרשות הפלסטינית, וחשבונות מדיה חברתית המקושרים לתנועת הפת"ח השולטת, הציגו תוכן ששיבח או הצדיק אלימות, בכנותם לעתים את המפגעים "שאהידים". מספר סניפים מקומיים של הפת"ח התייחסו במדיה החברתית למחבלים כשאהידים ופרסמו סרטוני הנצחה, לרבות תמונות של מחבלים מתאבדים. סניף הפת"ח בעיירה טובאס וארגון הנוער של הפת"ח פרסמו במרץ תמונה המהללת מחבל מתאבד מהאינתיפאדה השנייה שהרג ישראלי אחד ופצע תשעים אחרים. תוכן אנטישמי הופיע גם במדיה בשליטת הפת"ח והרשות הפלסטינית. באוקטובר עיכבו הרשויות הפלסטיניות אזרח פלסטיני-אמריקני בעל תעודת זהות ירושלמית, האשימו אותו במעורבות אפשרית במכירת נכס בבעלות פלסטינית לקבוצה ישראלית יהודית והרשיעו אותו ב"תפיסת/תלישת חלק מהשטחים הפלסטיניים למדינה זרה", בגזרן עליו מאסר עולם עם עבודת פרך. באפריל חזרה מועצת הפאטווה העליונה הפלסטינית על פסיקה חוקית אסלאמית (פאתווה) ששבה והדגישה פסיקות קודמות, לפיהן מכירת קרקעות בבעלות פלסטינית, לרבות בירושלים, ל"אויבים דוגמת מדינת ישראל" הינה אסורה למוסלמים בהתאם לשריעה. לפי מקורות תקשורתיים, הפסיקה ראתה בקרקעות רכוש אסלאמי ציבורי ולא רכוש פרטי אישי, בהתאם לפסיקות קודמות של חוקרי משפט דתי מוסלמי פלסטיניים ואחרים. גורמים פלסטיניים

רשמיים גינו את המכירה של קרקעות פלסטיניות לישראלים יהודים גם במונחים לאומניים. מנהיגים פלסטיניים לא תמיד גינו בפומבי פיגועים אינדיבידואליים או התבטאו בפומבי נגד חברי מוסדותיהם שתמכו באלימות. נשיא הרשות הפלסטינית, מחמוד עבאס, שמר על מחויבות פומבית לאי-אלימות. הרשות הפלסטינית והארגון לשחרור פלסטין (אש"ף) המשיכו לבצע "תשלומי שאהידים" למשפחותיהם של פלסטינים שנהרגו כשביצעו פיגועים. הרשות הפלסטינית ואש"ף גם המשיכו לבצע תשלומים לפלסטינים בבתי כלא בישראל, לרבות אסירים שהורשעו בטרור נגד ישראלים. הנשיא עבאס אמר שיוציא את כל משאביו לטובת "משפחות האסירים והשאהידים". בעקבות דקירתו למוות בספטמבר של מתנחל יהודי בגדה המערבית על ידי פלסטיני, אמר הנשיא עבאס למנהיגי ממשלת ישראל ש"כולם מפסידיים מאלימות". עם זאת, ב-30 באפריל נאם הנשיא עבאס באסיפה של המועצה הלאומית הפלסטינית, ואמר שרציחות יהודים, לרבות השואה, נובעות מ"התנהגות חברתית, מ[גבית] ריבית ומסוגיות פיננסיות" ולא מדתם. ב-4 במאי יצא בהצהרה בה התנצל בפני מי שנפגע מדבריו, גינה את האנטישמיות על כל צורותיה וקרא לשואה הפשע הנתעב ביותר בהיסטוריה. מנהיגים ישראלים ופלסטיניים בכירים גינו אלימות מצד קבוצות ואינדיבידואלים יהודים נגד פלסטינים, לרבות פשעי רכוש. ממשלת ישראל עצרה או עיכבה חשודים לכאורה בתקיפות אלה. קבוצות מקומיות למען זכויות אדם וכלי תקשורת דיווחו שהרשויות הרשיעו חשודים ישראלים רק לעתים נדירות.

חמאס, המוגדר על ידי ארה"ב כארגון טרור זר והמחזיק בשליטה דה פקטו בעזה, הג'יהאד האסלאמי הפלסטיני וקבוצות קיצוניות אחרות הפיצו חומרים אנטישמיים והסיתו לאלימות דרך אפיקי תקשורת מסורתיים ואפיקי מדיה חברתית ובמהלך עצרות ואירועים אחרים. חמאס אף המשיך לאכוף הגבלות על אוכלוסיית עזה בהתאם לפרשנותו את האסלאם ואת השריעה.

במקרים מסוימים, מחבלים הצדיקו תקריות אלימות בעזרת נימוקים דתיים. ב-9 בינואר פלסטיני ירה למוות ברב בצומת ליד מאחז (מונח המשמש לתיאור התנחלות שאינה חוקית ואינה מורשית בהתאם לדיני ישראל) חוות גלעד, ממערב לשכם בגדה המערבית. משטרת ישראל פתחה בחקירת מותה של עאשה א-ראבי, פלסטינית תושבת הגדה המערבית, שנהרגה ב-12 באוקטובר כשאבן שנזרקה לעבר רכבה ניפצה את השמשה. נכון לסוף השנה, נמשכה חקירת משטרת ישראל בנוגע למעורבות אפשרית של תלמידי ישיבה מהתנחלות סמוכה. במקרים רבים, פלסטינים יידו אבנים על יהודים שביקרו בקבר יוסף בשכם. קבוצות ישראליות ופלסטיניות שונות המתנגדות לעירוב עם דתות אחרות המשיכו למחות נגד קשרים חברתיים ורומנטיים בין-דתיים ונגד שיתוף פעולה מסוגים שונים. מספר מתנחלים בגדה המערבית המשיכו להצדיק את תקיפותיהם נגד רכוש פלסטיני, או תקיפות "תג מחיר" (אלימות מצד קבוצות ואינדיבידואלים יהודים נגד רכוש ואינדיבידואלים לא-יהודים במטרה מוצהרת

לגבות "מחיר" עבור פעולות הממשלה נגד האינטרסים של התוקפים), כגון עקירת עצי זית של פלסטינים, כתקיפות נחוצות להגנה על היהדות.

נציגי ממשלת ארה"ב נפגשו עם מנהיגי דת פלסטיניים כדי לדון בסובלנות דתית ובמגוון סוגיות הנוגעות לנוצרים, למוסלמים וליהודים. גורמים אמריקניים רשמיים נפגשו עם מנהיגים פוליטיים, עם מנהיגי דת ועם מנהיגי חברה אזרחית כדי לקדם סובלנות ושיתוף פעולה בין-דתיים. נציגי ארה"ב נפגשו עם נציגי קבוצות דתיות כדי לעקוב אחר חששותיהם בנוגע לגישה לאתרים דתיים, לכבוד לאנשי דת ולתקיפות נגד אתרים דתיים ובתי פולחן. הם אף נפגשו עם מנהיגים נוצריים מקומיים כדי לדון בחששותיהם בנוגע להגירה נוצרית מתמשכת מירושלים ומהגדה המערבית.

סעיף 1. דמוגרפיה דתית

ממשלת ארה"ב מעריכה שהאוכלוסייה הפלסטינית מונה 2.8 בגדה המערבית ו-1.8 ברצועת עזה (אומדני יולי 2018). לפי ממשלת ארה"ב ומקורות אחרים, מרבית הפלסטינים תושבי אזורים אלה הם מוסלמים סונים. לפי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה בישראל, בהתנחלויות ישראליות בגדה המערבית מתגוררים כ-412,000 ישראלים יהודים. לפי אומדנים שונים, בגדה המערבית ובירושלים מתגוררים 50,000 נוצרים, ולפי דיווחים בתקשורת וקהילות דתיות, ישנם כאלף נוצרים המתגוררים בעזה. לדברי מנהיגים נוצריים מקומיים, הגירת הנוצרים הפלסטינים נמשכה בשיעורים גבוהים. רוב הנוצרים הם אורתודוקסים יוונים; היתר כוללים קתולים רומאים, יוונים קתולים מלכיתיים, אורתודוקסים סורים, אורתודוקסים ארמנים, קתולים ארמנים, אורתודוקסים קופטים, מרונים, אורתודוקסים אתיופים, קתולים סורים, אפיסקופלים, לותרנים, פלגים פרוטסטנטים אחרים, בהם נוצרים אוונגליסטים וחברים מועטים ב"כנסיית ישוע המשיח של קדושי אחרית הימים" ועדי יהוה. הנוצרים מרוכזים בעיקר בבית לחם, ברמאללה ובשכם; במקומות אחרים קיימות קהילות קטנות יותר. כ-360 שומרונים (בני העדה השומרנית, הקשורה ליהדות אך נבדלת ממנה) מתגוררים בגדה המערבית, בעיקר באזור שכם.

סעיף 2. סטטוס כיבוד חופש הדת על ידי הממשלה

מסגרת חוקית

תושבי הגדה המערבית ורצועת עזה כפופים לסמכות השיפוט של רשויות שונות. הפלסטינים בגדה המערבית כפופים לחוקים ירדניים ומנדטוריים התקפים מלפני 1967, לתקנות צבאיות שהפיק מפקד צה"ל בגדה המערבית בהתאם לסמכויותיו לפי הדין הבינלאומי, ובאזורים הרלוונטיים הם כפופים לדיני הרשות הפלסטינית. ישראלים המתגוררים בגדה המערבית כפופים לתקנות צבאיות שהפיק מפקד צה"ל ולדיני ישראל ולחקיקתה. פלסטינים המתגוררים בשטחי הגדה המערבית שסווגו בהסכמי אוסלו כשטח C כפופים לתקנות צבאיות שהפיק מפקד

צה"ל. פלסטינים המתגוררים בשטח B כפופים לדיניה האזרחיים והפליליים של הרשות הפלסטינית, תוך שישראל משמרת את האחריות הביטחונית העליונה. אף שבהתאם להסכמי אוסלו, רק חוקיה האזרחיים והפליליים של הרשות הפלסטינית חלים על פלסטינים המתגוררים בשטח A בגדה המערבית, ישראל מחילה תקנות צבאיות שהפיק מפקד צה"ל כל אימת שצבאה נכנס לשטח A, כחלק מאחריותה הביטחונית העליונה. העיר חברון בגדה המערבית – עיר חשובה ליהודים, למוסלמים ולנוצרים בשל מסגד איברהימי/מערת המכפלה – מחולקת לשני אזורים נפרדים: אזור H1 כפוף לשליטת הרשות הפלסטינית ואזור H2, בו מתגוררים כ-800 מתנחלים ובו סמכויות ביטחון הפנים, הסדר הציבורי והסמכויות האזרחיות הנוגעות לישראלים ולרכושם, כפוף לשליטה צבאית ישראלית. בשנת 2007 השתלט חמאס באלימות על מתקני ממשלת הרשות הפלסטינית ברצועת עזה ומאז הוא מחזיק בשטח זה בממשלה דה פקטו, אף שמבחינה עקרונית האזור נתון לסמכות השיפוט של הרשות הפלסטינית.

בשטחים הנתונים לסמכות השיפוט של הרשות הפלסטינית חל חוק יסוד זמני. לפי חוק היסוד, האסלאם הינו הדת הרשמית, אך החוק קורא לכבוד כלפי "כל יתר הדתות האלוהיות". החוק קובע את חופש האמונה, הפולחן ועריכת הטקסים הדתיים, אלא אם הם מפריעים לסדר או למוסר הציבורי. חוק היסוד אף אוסר אפליה על רקע דתי וקובע שכל האזרחים שווים בפני החוק. החוק קובע שעקרונות השריעה הינם מקור החקיקה העיקרי. החוק כולל ניסוח שאומץ מהכלל בחוק הפלילי הירדני מלפני 1967 שאסר "השמצת דת", עבירה שדינה המרבי הוא מאסר עולם. מאז שנת 2007 לא התכנסה המועצה המחוקקת הפלסטינית, בשליטת חמאס. בית המשפט הפלסטיני לחוקה פיזר את המועצה המחוקקת הפלסטינית בדצמבר וקרא לבחירות חדשות. נשיא הרשות הפלסטינית מנסח צווים מהליים ולהם תוקף חוקי.

אין תהליך ספציפי המאפשר לארגונים דתיים לזכות בהכרה רשמית; כל אחת מהקבוצות הדתיות נאלצת לדון בנפרד ביחסיה הביטורליים עם הרשות הפלסטינית. הרשות הפלסטינית פועלת בהתאם להסדרי סטטוס קוו מהמאה ה-19 שהושגו עם הרשויות העותומאניות. הסדרים אלה מכירים בנוכחותן ובזכויותיהן של כנסיות האורתודוקסים היוונים, הקתולים הרומאים, האורתודוקסים הארמנים, הקתולים הסורים, האורתודוקסים הקופטים, האורתודוקסים האתיופים, היוונים הקתולים המלכיתיים, המרונים, האורתודוקסים הסורים והקתולים הארמנים. הרשות הפלסטינית אף פועלת בהתאם להסכמים מאוחרים יותר המכירים בזכויותיהן של כנסיות האפיסקופלים (אנגליקנים) והאוונגליסטים הלותרניים. הרשות הפלסטינית מכירה בסמכות החוקית של קבוצות דתיות אלה לפסיקה בסוגיות מעמד אישי, כגון נישואים, גירושים וירושה. קבוצות דתיות מוכרות רשאיות להקים בתי דין כנסייתיים שפסיקותיהם כובלות מבחינה חוקית בנוגע למעמד אישי ולמספר סוגיות רכוש ביחס לחברי

עדוניהם. המשרד לענייני דת של הרשות הפלסטינית נושא באחריות האדמיניסטרטיבית לסוגיות דיני משפחה אלה.

בתי דין דתיים מוסלמיים או נוצריים מטפלים בסוגיות חוקיות הנוגעות למעמד אישי, לרבות ירושה, נישואים, נדוניה, גירושים ומזונות לילדים. ביחס למוסלמים, השריעה קובעת את דיני המעמד האישי, בזמן שבתי דין כנסייתיים שונים פוסקים בסוגיות מעמד אישי ביחס לנוצרים. לפי החוק, חברי קבוצה דתית מסוימת רשאים להגיש מחלוקת הנוגעת למעמד אישי להכרעה על ידי קבוצה דתית אחרת, אם הצדדים למחלוקת מסכימים שהדבר הולם.

הרשות הפלסטינית משמרת מספר הבנות לא כתובות עם כנסיות שאינן מוכרות באופן רשמי, בהתאם לעקרונות הבסיסיים של הסכמי הסטטוס קוו, לרבות Assemblies of God, כנסיית נצרת ומספר כנסיות נוצריות אוונגליסטיות, הרשאיות לפעול בחופשיות. חלק מהקבוצות הללו רשאיות למלא מספר תפקידים רשמיים, כגון הפקת רישיונות נישואים. לרוב, כנסיות בהן הרשות הפלסטינית לא מכירה זקוקות להיתר חד-פעמי מהרשות הפלסטינית כדי לערוך נישואים או לפסוק בסוגיות מעמד אישי, במקרה שקבוצות אלה רוצות שהרשות הפלסטינית תכיר בפעולות אלה ותרשום אותן. כנסיות אלה אינן רשאיות להמיר דת.

בהתאם לחוק, הרשות הפלסטינית מספקת תמיכה פיננסית למוסדות ולמקומות פולחן מוסלמיים.

החינוך הדתי מהווה חלק מתוכנית הלימודים של תלמידים בכיתות א' עד ו' בבתי ספר ממלכתיים שמפעילה הרשות הפלסטינית, ובמספר בתי ספר פלסטינים בירושלים המשתמשים בתוכנית הלימודים של הרשות הפלסטינית. ישנם שיעורי דת נפרדים למוסלמים ולנוצרים. התלמידים רשאים לבחור את השיעור הספציפי, אולם אינם רשאים להימנע מלימודי דת. כנסיות מוכרות מפעילות בתי ספר פרטיים בגדה המערבית, הכוללים שיעורי דת. בגדה המערבית פועלים גם בתי ספר מוסלמיים פרטיים.

החוק הפלסטיני קובע שבמועצה המחוקקת הפלסטינית, המונה 132 חברים, שישה מושבים יוקצו למועמדים נוצריים. מועמדים אלה זכאים גם להתמודד על מושבים אחרים. אין מושבים שמורים לבני דתות אחרות. צו נשיאותי דורש שנוצרים יעמדו בראש עשר רשויות מקומיות בגדה המערבית (לרבות רמאללה, בית לחם, ביר זית ובית ג'אלא) וקובע מכסה נוצרית לעשר רשויות מקומיות בגדה המערבית.

חוקי המקרקעין של הרשות הפלסטינית אוסרים מכירת קרקעות בבעלות פלסטינית ל"כל אדם או תאגיד גוף שיפוטי ולו אזרחות ישראלית, המתגורר בישראל או הפועל מטעמה". אף שהחוק לא מתיר לרשות מקרקעי ישראל (רמ"י), המנהלת 93% משטחה הציבורי של המדינה,

להחכיר קרקעות לזרים, בפועל זרים הורשו לחכור אם הצליחו להראות שהם נחשבים ליהודים בהתאם לחוק השבות.

אף שהרשות הפלסטינית הסירה את קטגוריית הדת מתעודות זהות פלסטיניות שהונפקו ב-2014 ואילך, תעודות זהות ישנות יותר עדיין נפוצות ובעליהן רשומים בהן כמוסלמים או כנוצרים.

נוהגים ממשלתיים

באוקטובר עיכבו הרשויות הפלסטיניות אזרח פלסטיני-אמריקני בעל תעודת זהות ירושלמית וחקרו אותו בגין מעורבות בתיווך במכירת נכס פלסטיני לישראלים יהודים. לאחר משפט בן שבוע, הרשיע אותו בית המשפט הפלילי העליון הפלסטיני ב"תפיסת/תלישת חלק מהשטחים הפלסטיניים למדינה זרה" וגזר עליו מאסר עולם עם עבודת פרך. לפי דיווחים בתקשורת, הרשויות אף הקפידו את חשבונות הבנק שלו ושל בעלי הנכס.

משטרת ישראל וצבא ההגנה לישראל (צה"ל) דיווחו על חקירת תקיפות על רקע דתי ועל מעצרים במידת האפשר. עם זאת, ככלל, ארגוני חברה אזרחית, מוסדות דת וכלי תקשורת המשיכו לדווח שמעצרים בעבירות על רקע דתי נגד פלסטינים הובילו לכתיב אישום ולהרשעות רק לעתים נדירות. העמותה הישראלית יש דין אף דיווחה שקורבנות פלסטינים חששו לרוב מנקמה מצד תוקפיהם או בני בריתם. לדברי יש דין, שני הגורמים הללו תרמו לחוסר רצונם של הקורבנות הפלסטינים להגיש תלונות רשמיות.

ממשלת ישראל הצהירה שהרשויות דוגלות באפס סובלנות כלפי תקיפות קיצונים ישראלים נגד פלסטינים ומתאמצות להגביר את אכיפת החוק בגדה המערבית, לרבות דרך כוחות מיוחדים, מימון מוגבר וגיוס סגל נוסף. במהלך ששת החודשים הראשונים לשנה חקרה משטרת ישראל 115 תלונות על עבירות על רקע לאומני על ידי ישראלים בגדה המערבית ו-405 תלונות נגד פלסטינים. בסך הכול ב-2017 חקרה משטרת ישראל 183 ו-609 תלונות, בהתאמה. בסוף יוני פתחו הרשויות הישראליות ב-35 חקירות חדשות בנוגע לעבירות על רקע אידיאולוגי ולהפרות הסדר הציבורי על ידי ישראלים נגד פלסטינים, לעומת 29 בשנת 2017 כולה. עד יוני כבר הגישו הרשויות הישראליות ארבעה כתבי אישום בתיקים אלה, שניים מהם בחקירות משנים קודמות, בעוד שבשנת 2017 הוגשו ארבעה כתבי אישום, לרבות שלושה מחקירות משנים קודמות. עבירות רכוש היוו 65% ממקרים אלה. הרשויות הישראליות חקרו 15 מקרים של ישראלים שגרמו לכאורה לנזקי גוף לפלסטינים. עם זאת, נכון לסוף יוני, הרשויות הישראליות לא חקרו מקרים הנוגעים ליידיי אבנים על ידי ישראלים נגד פלסטינים בגדה המערבית. משרד האו"ם לתיאום עניינים הומניטאריים דיווח על 21 תקריות של ישראלים שיידו אבנים על בתים ועל כלי רכב פלסטיניים במהלך תקופה זו בת ששת החודשים.

נכון לאוקטובר הפיקו הרשויות הישראליות 27 צווי הרחקה נגד 25 ישראלים, שאסרו עליהם את הכניסה לגדה המערבית, וארבעה צווים שאסרו על ישראלים את הכניסה לאזורים ספציפיים בגדה המערבית. בשנת 2017 הפיקו הרשויות הישראליות צו מעצר אחד ו-55 צווי הרחקה נגד 41 ישראלים, בהם קטינים, שאסרו את נוכחותם בגדה המערבית, כדי להרתיע ולמנוע עבירות על רקע אידיאולוגי. ממשלת ישראל מסרה שהיחידה המיוחדת שהקימה בשנת 2013 במחוז הגדה המערבית, יהודה ושומרון למאבק בפשעים לאומניים פועלת כהלכה, עם שישים שוטרים ועם כעשרים אנשי כוח עזר.

הרשות הפלסטינית המשיכה לספק לאימאמים נושאים עליהם נדרשו לדבר בדרשות יום שישי במסגדים בגדה המערבית. הרשות הפלסטינית אף אסרה עליהם לשדר פסוקי קוראן מצריחי בהמסגדים בטרם הקריאה לתפילה. המופתי של ירושלים הפיק פאתווה האוסרת השתתפות פלסטינים בבחירות לעיריית ירושלים ומכירת קרקעות בבעלות פלסטינית לישראלים. באפריל חזרה מועצת הפאתווה העליונה הפלסטינית על פסיקה חוקית אסלאמית (פאתווה) ששבה והדגישה פסיקות קודמות, לפיהן מכירת קרקעות בבעלות פלסטינית, לרבות בירושלים, ל"אויבים דוגמת מדינת ישראל" הינה אסורה למוסלמים בהתאם לשריעה.

כנסיות לא מוכרות, כגון עדי יהוה ומספר קבוצות נוצריות אוונגליסטיות, התמודדו עם איסור המרת דת מתמשך מצד הרשות הפלסטינית. עם זאת, הן מסרו שביכולתן למלא את רוב תפקידיהן האחרים בלא הפרעה מצד הרשות הפלסטינית. לרוב, הרשויות הפלסטיניות הכירו במסמכי מעמד אישי שהפיקו כנסיות לא מוכרות על בסיס כל מקרה לגופו. עם זאת, הרשות הפלסטינית המשיכה לסרב להכיר במסמכי מעמד אישי חוקי (כגון תעודות נישואים) שהפיקו מספר מהכנסיות הלא מוכרות. קבוצות אלו אמרו שהדבר הקשה עליהן ברישום יילודים תחת שמות אבותיהם או כילדיהם של זוגות נשואים. כנסיות לא מוכרות רבות יעצו לחברים בעלי אזרחות כפולה להינשא או להתגרש בחו"ל כדי שהפעולה תירשם שם באופן רשמי. מספר מומרים לאמונות נוצריות לא מוכרות ביקשו מכנסיות מוכרות אליהן השתייכו בעבר לערוך את נישואיהם וגירושיהם. חברי חלק מהקהילות הדתיות והארגונים הדתיים מסרו שהם רואים בצורך לעשות זאת סתירה מול אמונותיהם הדתיות. במהלך השנה כוננו הרשויות הפלסטיניות הליך לרישום נישואים עתידיים בנוגע לעדי יהוה. הליך זה יאפשר לזוגות לרשום את ילדיהם ולהגן על זכויות הירושה של הילדים. לרוב, הרשויות הפלסטיניות הכירו במסמכים ממספר קטן של כנסיות חדשות יחסית בגדה המערבית שמעמדן החוקי נותר לא ברור, על בסיס כל מקרה לגופו.

ארגונים דתיים המספקים שירותי חינוך, בריאות ושירותי רווחה הומניטאריים וסוציאליים אחרים לפלסטינים במזרח ירושלים ובסביבתה המשיכו להצהיר שגדר הביטחון שיזמה ישראל במהלך האינתיפאדה השנייה (2000-2005) פוגעת בעבודתם, במיוחד מדרום לירושלים,

בקהילות הנוצריות סביב בית לחם בגדה המערבית. אנשי דת אמרו שהגדר ומחסומים נוספים מגבילים את תנועתם בין כנסיות ומנזרים בירושלים לבין כנסיות ומנזרים בגדה המערבית, ואת תנועת המאמינים בין בתיהם לבין בתי הפולחן. מנהיגים נוצריים המשיכו לומר שהגדר מונעת מהנוצרים מאזור בית לחם מלהגיע לכנסיית הקבר בירושלים. הם אף אמרו שהיא מקשה על נוצרים פלסטינים המתגוררים מעבר לגדר בגדה המערבית המבקשים לבקר באתרים נוצריים בבית לחם. צליינים ועובדי סיוע דתי זרים דיווחו אף הם על קשיים ועל עיכובים בגישה לאתרים נוצריים בגדה המערבית בשל הגדר. ממשלת ישראל מסרה בעבר שבנתה את הגדר כאקט של הגנה עצמית ושהגדר יעילה מאוד במניעת פיגועים בישראל.

בנוסף, תושבי בית לחם אמרו שחוסר היציבות הפוליטי פוגע בתיירות, המגזר הכלכלי העיקרי בבית לחם. נוצרים אף ביקרו את הרשות הפלסטינית, על שלא הגנה טוב יותר על קהילותיהם ועל אורח חייהם, שהיה נתון ללחצים בשל היעדר הזדמנויות כלכליות ומניעי הגירה אחרים. במהלך השנה סבלה בית לחם משיעור האבטלה הגבוה ביותר מבין ערי הגדה המערבית. מקורות מסרו ששיעור אבטלה זה גרם לצעירים נוצרים רבים להגר. ראשי הקהילה העריכו ששיעור הנוצרים בבית לחם ובקהילות בסביבתה עומד על כ-12% בלבד, לעומת למעלה מ-70% בשנת 1950.

לעתים קרובות, מנהיגים פלסטינים לא גינו בפומבי פיגועים ולא דיברו בפומבי נגד חברי מוסדותיהם שעודדו אלימות. בתקשורת ובמדיה החברתית נעשה שימוש קבוע במילה "שאהיד" ביחס לאנשים שנהרגו במהלך עימותים עם כוחות הביטחון הישראליים. מספר אפיקי תקשורת רשמיים של הרשות הפלסטינית, אתרי מדיה חברתית המקושרים לתנועת הפת"ח, ארגוני טרור ואינדיבידואלים שיבחו פיגועים נגד ישראלים יהודים, בכנותם את המפגעים "שאהידים". מספר סניפים מקומיים של הפת"ח התייחסו במדיה החברתית למחבלים כשאהידים ופרסמו סרטוני הנצחה, לרבות תמונות של מחבלים מתאבדים. סניף הפת"ח בעיירה טובאס וארגון הנוער של הפת"ח פרסמו ב-11 במרץ את תמונתו של ופא אידריס, מחבל מתאבד מהאינתיפאדה השנייה שהרג ישראלי אחד ופצע תשעים אחרים.

הרשות הפלסטינית ואש"ף המשיכו לבצע "תשלומי שאהידים" למשפחותיהם של פלסטינים שנהרגו כשביצעו פיגועים. הרשות הפלסטינית ואש"ף גם המשיכו לבצע תשלומים לפלסטינים בבתי כלא בישראל, לרבות אסירים שהורשעו בטרור נגד ישראלים. אש"ף יזם לראשונה תשלומים אלה וקצבאות נפרדות לאסירים ב-1965 והם נמשכו תחת הרשות הפלסטינית מאז הסכמי אוסלו עם ישראל. הנשיא עבאס אמר שיוציא את כל משאביו לטובת "משפחות האסירים והשאהידים".

המשרד לוואקף ולענייני דת של הרשות הפלסטינית המשיך לממן את בנייתם של מסגדים חדשים, את תחזוקתם של כ-1,800 מסגדים קיימים ואת שכרם של רוב האימאמים הפלסטינים

בגדה המערבית. המשרד אף המשיך לספק מימון מוגבל למספר אנשי דת וארגוני צדקה נוצריים.

לעתים, ממשלת ישראל והרשות הפלסטינית מנעו ביקורי ישראלים יהודים באתרים דתיים יהודיים בשטחים בשליטת הרשות הפלסטינית בגדה המערבית משיקולים ביטחוניים.

ממשלת ישראל המשיכה לאסור על אזרחים ישראלים נטולי תפקיד רשמי לנסוע לחלקים בגדה המערבית הנתונים לשליטתה האזרחית והביטחונית של הרשות הפלסטינית (שטח A). אף שמגבלות אלה לרוב לא אפשרו לישראלים יהודים לבקר באתרים דתיים יהודיים, צה"ל סיפק ליוויים ביטחוניים מיוחדים ליהודים שביקרו באתרים דתיים בשטח A, במיוחד קבר יוסף בשכם, אתר בעל חשיבות דתית ליהודים, לנוצרים ולמוסלמים. מספר מנהיגי דת יהודים אמרו שמדיניות זו של הגבלת הנסיעות לחלקים מהגדה המערבית מונעת מישראלים יהודים מלבקר באופן חופשי במספר אתרים דתיים יהודיים בגדה המערבית, בהם קבר יוסף, כיוון שלא ניתנה להם האפשרות לבקר באתר בלא תיאום מראש או בקבוצות גדולות מהמותר בתיאום עם צה"ל. גורמים בצה"ל מסרו שדרישת התיאום לביקורי יהודים בקבר יוסף נחוצה להבטחת שלומם של הישראלים היהודים. כוחות ביטחון פלסטיניים וישראלים תיאמו מספר ביקורים של קבוצות יהודיות בשטחים בשליטת הרשות הפלסטינית בגדה המערבית.

קבר רחל בבית לחם, אתר בעל חשיבות דתית ליהודים, לנוצרים ולמוסלמים הנתון לסמכות שיפוט ישראלית בשטח C, נותר מופרד מהגדה המערבית על ידי גדר הביטחון שנבנתה במהלך האינתיפאדה השנייה. לפיכך, פלסטינים יכולים היו להגיע אליו רק אם הרשויות הישראליות התירו להם לעבור את הגדר. תושבי ישראל ואזרחיה המשיכו ליהנות מגישה כמעט נטולת הפרעות. משטרת ישראל סגרה את האתר לכל המבקרים בשבתות, לאור קדושת השבת ביהדות.

צה"ל המשיך להגביל את הגישה למסגד איברהימי/מערת המכפלה בחברון, אתר נוסף בעל חשיבות ליהודים, לנוצרים ולמוסלמים כיוון שבו קבור אברהם. מנהיגים פלסטינים המשיכו להצהיר בפני התקשורת המקומית על התנגדותם לבקרת הגישה על ידי צה"ל. הם ציטטו הסכמים מתקופת אוסלו, שהטילו על ישראל ועל הרשות הפלסטינית אחריות אדמיניסטרטיבית משותפת ביחס לאתר, אף שישראל שימרה אחריות ביטחונית מלאה ביחס אליו. מספר מנהיגים מוסלמים דחו בפומבי את הקשר היהודי לאתר. צה"ל שב והגביל את גישת המוסלמים למשך עשרה ימים במהלך חגים יהודיים ואת גישת היהודים למשך עשרה ימים במהלך חגים מוסלמיים. ממשלת ישראל אמרה שהגבלות אלה אפשרו למאמינים רבים יותר לבקר באתר בימים מיוחדים לשתי הדתות. צה"ל הגביל את המוסלמים לנקודת כניסה אחת ובה בידוק ביטחוני של צה"ל. צה"ל העניק ליהודים גישה דרך מספר נקודות כניסה ללא בידוק ביטחוני.

ממשלת ישראל אמרה שעמדות שמירה של המשטרה הוצבו בשני המעברים, אוישו על ידי חיילים וצוידו בגלאי מתכות. לא הותרה כניסת אנשים שזוהו כאיום על ביטחון האתר או מבקריו. בטענה לשיקולים ביטחוניים, צה"ל סגר מעת לעת דרכי גישה לאתר ומאז 2001 סגר בקביעות את רחוב שוהאדה, לשעבר השוק העיקרי של חברון ואחד הרחובות הראשיים המובילים לאתר הקדוש, בפני כלי רכב בבעלות פלסטינית. ממשלת ישראל אמרה שהכביש נסגר כדי למנוע עימותים. הן מוסלמים והן יהודים הצליחו להתפלל באתר במקביל בחללים נפרדים. צה"ל יזם הפרדה פיזית זו לאחר פיגוע ב-1994 בו ישראלי הרג 29 פלסטינים. הרשויות הישראליות המשיכו להטיל איסורים תכופים על קריאה מוסלמית לתפילה ממסגד איברהימי, במסרן שהממשלה פועלת בהתאם לבקשותיהם של מנהיגי דת יהודיים בחברון בנוגע לצרכיהם של מאמינים יהודיים באתר.

בעקבות דקירתו למוות בספטמבר של מתנחל בגדה המערבית על ידי פלסטיני, אמר הנשיא עבאס למנהיגי ממשלת ישראל ש"כולם מפסידים מאלימות". עם זאת, ב-30 באפריל נאם הנשיא עבאס באסיפה של המועצה הלאומית הפלסטינית, ואמר שרציחות יהודים, לרבות במהלך השואה, נובעות מ"התנהגות חברתית, מ[גביית] ריבית ומסוגיות פיננסיות" ולא מדתם. ב-4 במאי יצא בהצהרה בה התנצל בפני מי שנפגע מדבריו, גינה את האנטישמיות על כל צורותיה וקרא לשואה הפשע הנתעב ביותר בהיסטוריה.

התקשורת הרשמית של הרשות הפלסטינית המשיכה להציג תוכן אנטישמי וחסר סובלנות דתית. ב-5 באוקטובר שידרה הטלוויזיה הפלסטינית הרשמית את נאומו של שופט החוק המוסלמי של הרשות הפלסטינית, מוחמד אבו רומי, שתיאר את היהודים כ"בודי היסטוריה" אשר "רוקדים וניזונים מחלקי גופות ומדמם של אחרים". במקרה אחר אמר אורח בתוכנית טלוויזיה פלסטינית ב-10 באפריל שהשואה היא שקר ושיהודים רבים "קשרו קשר עם היטלר כדי ליצור אפשרות להבאת מתיישבים לפלסטין". ב-14 בדצמבר נשא אוסאמה אל-טיבי דרשת יום שישי במסגד טקווה באל-טירה שליד רמאללה. הדרשה שודרה בטלוויזיה הפלסטינית. בדרשתו אמר אל-טיבי שאין ביכולתו למנות את כל תכונותיהם הנבזיות של היהודים וש"אללה... הפך אותם לקופים ולחזירים".

תוכן אנטישמי, מיליטריסטי ופרסומי נגד ישראל המשיך להופיע בספרי לימוד פלסטינים. בנוסף, בדיון בדת נעדרו התייחסויות ליהדות להבדיל מהנצרות והאסלאם, לדברי Palestinian Media Watch (מבט לתקשורת פלסטינית) והמכון למעקב אחר השלום והסובלנות בחינוך בבתי ספר. שני הארגונים הללו אף דיווחו שספרי הלימוד של הרשות הפלסטינית לשנת הלימודים 2017-2018 הכילו חומרים ששיבחו את הטרור וקידמו אלימות. בספטמבר דווח בתקשורת שוועדה של הפרלמנט האירופי הצביעה בעד הקפאת למעלה מ-17 מיליון דולר בכספי סיוע לרשות הפלסטינית, בשל הסתה נגד ישראל בספרי הלימוד שלה.

ארגונים העוקבים אחר נוהגים ארכיאולוגיים בגדה המערבית המשיכו למסור שרשות העתיקות הישראלית, ישות ממשלתית, מנצלת ממצאים ארכיאולוגיים כדי לתמוך בטענות יהודיות, תוך התעלמות ממצאים ארכיאולוגיים של דתות אחרות ולהם חשיבות היסטורית ומצרכי התושבים הפלסטינים באתרים אלה. בהתאם לחוק העתיקות הישראלי, חפירות באתר מקודש מחייבות את אישורה של ועדת שרים, הכוללת את שרי התרבות, המשפטים וענייני הדת. הממשלה מסרה שרשות העתיקות אומדת באובייקטיביות את כל הממצאים הארכיאולוגיים שנחשפו ושבהתאם לחוק, על רשות העתיקות לתעד, לשמר ולפרסם את כל ממצאי החפירות. היא הוסיפה שחוקרי רשות העתיקות "העצימו מאוד את מחקרם בנוגע לתקופות 'לא יהודיות' בתולדות ארץ ישראל, [לרבות] התקופה הפרה-היסטורית, תקופת הברונזה המוקדמת, התקופה הביזנטית, המוסלמית, הממלוכית והעותומאנית".

ממשלת ישראל שימרה את תקנותיה הקודמות בנוגע להפקת אשרות לזרים לעבודה בגדה המערבית. לדברי מוסדות נוצריים, תקנות אלה פגעו בעבודתם בכך שמנעו מאנשי דת זרים רבים מלהיכנס ולעבוד. ממשלת ישראל המשיכה להגביל אנשי כמורה ערבים המכהנים בגדה המערבית לאשרות כניסה יחידה. לדברי מנהיגי קהילה מקומיים בגדה המערבית, הגבלה זו מקשה על נסיעות נחוצות לאזורים אחרים הכפופים לסמכותם הדתית מחוץ לגדה המערבית או לירושלים, כגון ירדן. כמרים, נזירות ועובדי דת אחרים ממדינות ערביות אמרו שהמשיכו לסבול מעיכובים ניכרים בקבלת אשרות ודיווחו על סירובים אקראיים לבקשות האשרה שלהם. ממשלת ישראל מסרה שעיכובים או סירובי אשרה נובעים מבדיקה ביטחונית ושםבקררים ממדינות נטולות יחסים דיפלומטיים עם ישראל עלולים לסבול מעיכובים. גורמים רשמיים ממספר כנסיות הביעו חשש, לפיו מבקשי אשרה ומבקשי חידוש אשרה שאינם ערבים יסבלו אף הם מעיכובים ניכרים. מנהיגים נוצריים אמרו שמדיניות האשרות וההיתרים של ישראל כלפי אנשים המבקשים לעבוד ולהתגורר בגדה המערבית השפיעה לרעה על הפעילות של ארגוני צדקה דתיים בגדה המערבית. אף שרוב אנשי דת הצליחו להשיג אשרות, מנהיגים נוצריים אמרו שמדיניות זו פוגעת במורים ובמתנדבים הקשורים לארגוני צדקה דתיים העובדים בגדה המערבית. ארגוני חברה אזרחית ומנהיגי דת אמרו שנראה שמדיניות זו לא מתמקדת ספציפית בארגונים דתיים, אלא מהווה חלק מבקרה הדוקה יותר על הפקת האשרות מצד ישראל בתגובה לתנועת ה-BDS הבינלאומית. הרשויות הישראליות הפיקו היתרים למספר נוצרים בעזה, ליציאה מעזה להשתתפות בטקסים דתיים בירושלים או בגדה המערבית. מנהיגים נוצריים אמרו שישראל לא הנפיקה מספיק היתרים כדי לעמוד במלוא הביקוש ושהתהליך היה ממושך.

לדברי גורמים כנסייתיים, ישראל המשיכה לאסור על למספר אנשי דת נוצריים ערביים את הכניסה לעזה, בהם בישופים ואנשי דת בכירים נוספים שביקשו לבקר קהילות או משרדים הנתונים לסמכותם הדתית. במקרים רבים, ישראל אפשרה ביקורים בעזה על ידי אנשי דת,

לרבות בישופים, ממדינות לא ערביות, לרבות משלחות מאירופה, מצפון אמריקה ומדרום אפריקה.

בסוף השנה החזיקו נוצרים במשרות ברמת שר בשלושה משרדי ממשלה של הרשות הפלסטינית (אוצר, כלכלה ותיירות) ומשרת קבינט של סגן ראש הממשלה למידע פומבי.

ניצול לרעה על ידי כוחות זרים וגורמים לא-מדינתיים

חמאס, הג'יהאד האסלאמי וקבוצות מיליטנטיות וטרוריסטיות אחרות המשיכו לפעול בעזה. חמאס שימר את השליטה הפוליטית דה פקטו בעזה.

מנהיגי חמאס המשיכו לקרוא לנטרול מדינת ישראל ומספר מהם קראו להרג יהודים ציונים. עם זאת, מספר מראשי חמאס גינו את הפיגוע בבית הכנסת האמריקני בפסטוברג שבפנסילבניה.

חמאס אף המשיך לאכוף הגבלות על אוכלוסיית עזה בהתאם לפרשנותו את האסלאם ואת השריעה, לרבות מערכת שיפוטית נפרדת מערכאות הרשות הפלסטינית. לעתים, ערכאות חמאס אסרו על נשים את היציאה מעזה בשל הליכי גירוש או הליכים תלויים ועומדים בבית המשפט לענייני משפחה, למרות שקיבלו היתר נסיעה מישראל. ארגון Human Rights Watch הפיק באוקטובר דוח בנוגע להאשמה בעינויים ובהתעללות בעצירים בחזקת הרשות הפלסטינית וחמאס. הדוח התבסס על 86 מקרים ועל עשרות ראיונות עם עצירים לשעבר, עם פרקליטים ועם בני משפחה. הדוח כלל דוגמה משנת 2017 של שוטר חמאס שעצר עובד סוציאלי וחקר אותו בשל "פגיעה ברגשות דתיים". בתקשורת דווח שהאוניברסיטה האסלאמית של עזה, המקושרת לחמאס, חייבה את כל הנשים לעטות חיג'אב. מנהיגי חברה אזרחית עזתים אמרו שבשנים האחרונות מיתן חמאס את הגבלותיו ביחס ללבוש ולהפרדה מגדרית בפומבי.

קבוצות נוצריות דיווחו שלרוב חמאס סבל נוכחות נוצרית קטנה בעזה ולא אילץ נוצרים לציית לחוקי האסלאם. לפי דיווחים בתקשורת, חמאס המשיך שלא לחקור ולא לתבוע מקרי אפליה בעזה, לרבות דיווחים על דעה מוטה נגד נוצרים בהעסקה במגזר הפרטי ובחקירות משטרה ביחס להטרדת נוצרים. כלי תקשורת ציטטו נוצרים עזתים שאמרו שלרוב חמאס לא מנע פעילויות דתיות פרטיות וקהילתיות של המיעוט הנוצרי בעזה, אולם המשיך שלא לציין את חג המולד כחג ציבורי, להבדיל מהנהג בגדה המערבית.

מספר תלמידים מוסלמים בעזה המשיכו ללמוד בבתי ספר המנוהלים על ידי מוסדות נוצריים ועמותות נוצריות.

סעיף 3. סטטוס הכבוד החברתי כלפי חופש הדת

היו תקריות של אלימות קטלנית אותן הצדיקו התוקפים, לפחות באופן חלקי, בעזרת נימוקים דתיים. כיוון שלעיתים קרובות ישנו קשר הדוק בין דת לבין מוצא או לאום, היה קשה לסווג חלק ניכר מאלימות זו כאלימות שנבעה אך ורק מזדהות דתית. הפעולות כללו הריגות, אלימות גופנית ומילולית נגד מאמינים ואנשי דת והשחתת אתרים דתיים. כמו כן נצפו הטרדה של חברי קבוצות דתיות, לחץ חברתי שלא לעבור לקבוצה דתית אחרת ותוכן אנטישמי בתקשורת.

ב-9 בינואר חבר בגדודי עז א-דין אל-קסאם של חמאס ירה למוות ברב רזיאל שבח בצומת ליד מאחז חוות גלעד, ממערב לשכם בגדה המערבית. ב-28 במרץ הואשם ישראלי ערבי, עבד אל-חכים אסי, בבית המשפט המחוזי מרכז בדקירתו למוות ב-5 בפברואר של הרב איתמר בן גל בתחנת אוטובוס ליד אריאל, שבין שכם לבין רמאללה. בעקבות שתי התקיפות הללו יידו מתנחלים מאזורים סמוכים אבנים על כלי רכב ועל בתים פלסטינים, הרסו מטעי זיתים, ריסו גרפיטי נגד פלסטינים וחסמו כבישים לשכם.

ב-12 באוקטובר נהרגה עאישה א-ראבי, פלסטינית תושבת הכפר בידיה, כשאלמוני יידה אבן במשקל שני קילוגרמים על שמשות רכבה. משטרת ישראל פתחה בחקירה ונכון לסוף השנה המשיכה לחקור מעורבות אפשרית של תלמידי ישיבה מהתנחלות רחלים הסמוכה.

ביולי טיפס נער פלסטיני על הגדר של התנחלות בגדה המערבית ליד רמאללה ודקר שלושה ישראלים, אחד מהם למוות. שכני הקורבן הרגו את הנער בן ה-17. בתגובה צייץ שר הביטחון הישראלי בטוויטר "התשובה הטובה ביותר לטרור היא האצת ההתיישבות ביהודה ובשומרון".

לעיתים, פלסטינים מחו באלימות כשקבוצות יהודיות ביקרו באתרים מקודשים בגדה המערבית, במיוחד קבר יוסף בשכם. פלסטינים יידו אבנים ובקבוקי תבערה והתעמתו עם הליווי הצה"לי במהלך ביקורי קבוצות יהודיות בקבר יוסף (המצוי בשטח A) מספר פעמים במהלך השנה. צה"ל השתמש בגז מדמיע, בקליעי גומי ובאש חיה לפיזור המפגינים הפלסטינים, לאבטחת האתר ו/או לפינוי מאמינים יהודים.

לדברי התקשורת המקומית והמדיה החברתית, מספר מתנחלים בגדה המערבית המשיכו להצדיק את תקיפותיהם נגד רכוש פלסטיני, או תקיפות "תג מחיר", כגון עקירת עצי זית של פלסטינים, כתקיפות נחוצות להגנה על היהדות. עמותת "תג מחיר" דיווחה שבאפריל ניסו תוקפים אלמוניים להצית מסגד ליד שכם, בהותירם על הבניין גרפיטי בו נכתב "תג מחיר ונקמה".

לדברי ארגוני זכויות אדם וכלי תקשורת מקומיים, רק לעיתים נדירות הצליחו הרשויות הישראליות לתבוע יהודים שתקפו מוסלמים ונוצרים, כיוון שלא פתחו בחקירות או כיוון שסגרו תיקים בשל היעדר ראיות. ממשלת ישראל מסרה שהיא דוגלת באפס סובלנות לעבירות "תג מחיר" על ידי קיצונים ישראליים ולאלימות אחרת נגד פלסטינים בשטחי הגדה המערבית

הנתונים לאחריותה. היא אף מסרה שהתאמצה להגביר את אכיפת החוק בגדה המערבית ושמאמציה הובילו לירידה במספר העבירות על רקע אידיאולוגי ולעלייה במספר החקירות ובשיעור התביעות.

חברת פלסטינים נוצרים יידתה אבנים, בקבוקים וביצים על הפטריארך היווני האורתודוכסי תיאופילוס השלישי ב-6-7 בינואר. הפטריארך הגיע לכנסיית המולד בבית לחם כדי להעביר את מיסת חצות בחג המולד האורתודוכסי. חברי החבורה, שאף הלמו ברכבו של הפטריארך באגרופיהם בקריאה "בוגד, בוגד", האשימו את הכנסייה היוונית האורתודוכסית במכירת רכוש פלסטיני וקרקעות פלסטיניות לארגונים יהודים ישראלים. לדברי התקשורת, המחלוקת החלה בשנת 2004, כאשר שלוש חברות הקשורות לקבוצת מתנחלים השיגו חכירה ארוכת טווח בשלושה בניינים השייכים לכנסייה היוונית האורתודוכסית בעיר העתיקה בירושלים. הכנסייה פתחה במאבק משפטי נגד ההסכם, בטענה שהוא "לא חוקי" ו"לא מורשה". בשנת 2017 דחה בית משפט מחוזי בישראל את טענות הכנסייה. הכנסייה ערערה על הפסיקה בבית המשפט העליון הישראלי בנובמבר 2017 ונכון לסוף השנה, הערעור עדיין תלוי ועומד.

לדברי חברי קהילות דתיות חדשות יותר בגדה המערבית ובירושלים, קבוצות נוצריות מבוססות מתנגדות למאמציהם לזכות בהכרה רשמית מהרשות הפלסטינית, לאור המרת דת על ידי העדות החדשות.

קבוצות פוליטיות ודתיות בגדה המערבית ובעזה המשיכו לקרוא לחבריהן "להגן" על מסגד אל אקצה.

לדברי מקורות פלסטיניים, רוב המשפחות הנוצריות והמוסלמיות בגדה המערבית וברצועת עזה לחצו על ילדיהן, במיוחד על בנותיהן, להינשא לבני דתן. זוגות שפעלו בניגוד לנורמה חברתית זו, במיוחד נוצרים או מוסלמים פלסטינים שביקשו להינשא ליהודים, נתקלו בהתנגדות ניכרת מצד החברה והמשפחה. נאמר שלעתים משפחות התנערו מנשים מוסלמיות ונוצריות שנישאו מחוץ לדתן.

במאמר שפרסמה סוכנות החדשות הפלסטינית העצמאית "Ma'an News Agency" הזכיר נציג חמאס לשעבר מוסטפה אל-לידאווי את עלילת הדם כדי לתאר כיצד יהודים מכינים מאפים לחג פורים.

סעיף 4. מדיניות ומעורבות ממשלת ארה"ב

נציגי ממשלת ארה"ב נפגשו עם נציגים ממגוון קבוצות דתיות מירושלים, מהגדה המערבית ובמידת האפשר מרצועת עזה. המעורבות כללה מפגשים עם רבנים אורתודוכסיים, חרדיים ורפורמיים ועם נציגי מוסדות יהודיים שונים; קשרים קבועים עם הפטריארכיה היוונית

האורתודוכסית, הלטינית (קתולית רומאית) והארמנית האורתודוכסית; ומפגשים עם משמורת ארץ הקודש, עם מנהיגי הכנסייה האנגליקנית והכנסייה הלותרנית, הכנסייה הסורית האורתודוכסית, עדי יהוה ומנהיגי קבוצות נוצריות אוונגליסטיות. מפגשים אלה כללו דיונים בחששותיהן של הקבוצות בנוגע לסובלנות דתית, לגישה לאתרים דתיים, לכבוד לאנשי דת ולתקיפות אתרים דתיים ובתי פולחן.

נציגי ממשלת ארה"ב נפגשו עם מנהיגים פוליטיים ודתיים ועם מנהיגי חברה אזרחית כדי לקדם סובלנות ושיתוף פעולה למאבק בדעה קדומה על רקע דתי. הם אף נפגשו עם נציגי קבוצות דתיות כדי לעקוב אחר חששותיהם בנוגע לגישה לאתרים דתיים, לכבוד לאנשי דת ולתקיפות אתרים דתיים ובתי פולחן ועם מנהיגים נוצריים מקומיים כדי לדון בחששותיהם בנוגע להגירה נוצרית מתמשכת מירושלים ומהגדה המערבית.